

3ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΘΗΒΑΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Β' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

«ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΑΙΞΠΗΡ»

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2013-2014

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Αβράμπου Σωτηρία

Βάλλιος Γεώργιος

Βώρος Άγγελος

Ζερβού Σταματία Μαρία

Κουτσιούμπας Σωτήριος

Κουτσοβασίλη Χαϊδεμένη

Κουτσοβασίλης Ναπολέον

Μπεθάνης Γεώργιος

Μπούρας Απόστολος

Νάκος Νικόλαος

Ονεάγκα Κλαούντια

Παπαγεωργίου Φωτεινή

Παύλου Γεωργία

Σκούμας Νικόλαος

Τζίνου Μαλίνα

Τουρίκη Τριανταφυλλιά

Χατζηχρονόγλου Αικατερίνη

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Δουκίδου Άννα (ΠΕ06)

Ομάδα 1^η:
Αρχαίο Ελληνικό Δράμα
Αγαμέμνων και Χοηφόροι

Ονεάγκα Κλαούντια
Παύλου Γεωργία
Τουρική Τριανταφυλλιά
Τζίνου Μαλίνα

Ομάδα 2^η:
Τρεις Τραγικοί Ποητές
Οιδίπους Τύραννος και Αντιγόνη

Κουτσοβασίλης Ναπολέων
Μπεθάνης Γεώργιος
Μπούρας Απόστολος
Νάκος Νικόλαος
Σκούμας Νικόλαος

Ομάδα 3^η:
Ουίλλιαμ Σαίξπηρ
Άμλετ και Μάκβεθ

Βάλλιος Γεώργιος
Κουτσιούμπας Σωτήριος
Κουτσοβασίλη Χαϊδεμένη
Χατζηχρονόγλου Αικατερίνη

Ομάδα 4^η:
Το Ελισαβετιανό Θέατρο
Βασιλιάς Ληρ

Αβράμπου Σωτηρία
Βώρος Άγγελος
Ζερβού Σταματία Μαρία
Παπαγεωργίου Φωτεινή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος – στόχοι εργασίας.....	5
Ενότητα 1 ^η	
Αρχαίο ελληνικό δράμα.....	6
Ενότητα 2 ^η	
Οι τρεις τραγικοί ποιητές.....	11
Ενότητα 3 ^η	
Ο Σαίξπηρ & το θέατρο.....	18
Ενότητα 4 ^η	
Τα έργα που μελετήσαμε.....	41
Ενότητα 5 ^η	
Τα συμπεράσματά μας.....	61
Βιβλιογραφία.....	64

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη διάρκεια του δευτέρου τετραμήνου, στο μάθημα της ερευνητικής εργασίας ασχοληθήκαμε με το αρχαίο ελληνικό δράμα και τον Σαίξπηρ. Αρχικά, ξεκινήσαμε με τον χωρισμό τεσσάρων ομάδων. Η πρώτη ομάδα ασχολήθηκε με το αρχαίο ελληνικό δράμα και τα χαρακτηριστικά του. Η δεύτερη με τους τρεις τραγικούς ποιητές της αρχαίας Ελλάδας, τον Αισχύλο, τον Σοφοκλή και τον Ευριπίδη. Η τρίτη ομάδα μελέτησε την προσωπικότητα και την ζωή του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ. Και η τέταρτη διερεύνησε το θέατρο στην εποχή του Σαίξπηρ.

Στη συνέχεια αποφασίσαμε να αναλύσουμε δυο από τα έργα της Ορέστειας, τον Αγαμέμνονα και τις Χοηφόρους. Από τον Σοφοκλή, αναλύσαμε τον Οιδίποδα Τύραννο και την Αντιγόνη. Τα έργα του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ που επιλέξαμε να γνωρίσουμε και να μελετήσουμε ήταν ο Άμλετ, ο Μάκβεθ και ο Βασιλιάς Λήρ.

Αναζητήσαμε πληροφορίες στο διαδίκτυο, σε βιβλία, αλλά και σε αρχεία του Εθνικού και κρατικού θεάτρου για να κατανοήσουμε και να αναλύσουμε καλύτερα την πλοκή και τους χαρακτήρες των παραπάνω έργων. Μέσα από την έρευνα μας, διαπιστώσαμε διαφορές αλλά και ομοιότητες ανάμεσα στο αρχαίο ελληνικό δράμα και τον κυριότερο εκπρόσωπο του ελισαβετιανού θεάτρου.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερος την κ. Παπαδιώτη Κατερίνα για την ουσιαστική και πολύτιμη βοήθειά της, καθώς και την κ. Μπισιώτη Αρετή για την συνεισφορά της στην έρευνα και την επεξεργασία των πληροφοριών μας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^η

ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Το δράμα είναι μια σύνθετη θεατρική - ποιητική δημιουργία που αποτέλεσε την πιο ανώτερη πνευματική έκφραση της κλασικής εποχής. Σ' αυτό το ποιητικό είδος χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από το Έπος και τη Λυρική ποίηση, ενώ κατά την παρουσίασή μπροστά στο κοινό, τον ποιητικό λόγο συνόδευαν η μουσική και η όρχηση, γιατί το δράμα δεν προοριζόταν για μια απλή ανάγνωση ή απαγγελία, αλλά για παράσταση ενός συγκλονιστικού γεγονότος, που εξελισσόταν σαν ζωντανή πραγματικότητα μπροστά στους θεατές. Το δράμα προήλθε από τα θρησκευτικά δρώμενα και συνδέθηκε από την αρχή με τα Μεγάλα Διονύσια (διονυσιακή γιορτή), που είχαν κυρίαρχη θέση στο αθηναϊκό εορτολόγιο. Τα στάδια, βέβαια, της μετάβασης από τις θρησκευτικές τελετές στο δράμα δεν είναι γνωστά.

ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ

Ο διθύραμβος τραγουδιόταν γύρω απ' το βωμό του Διόνυσου και ερμηνευόταν από ένα χορό πενήντα ανδρών. Ενώ ο διθύραμβος αρχικά πραγματευόταν αποκλειστικά τη ζωή και τη λατρεία του Διόνυσου άρχισε να περιλαμβάνει ιστορίες για τους ημίθεους και τους ήρωες, τους μυθολογικούς προγόνους των Ελλήνων και των συγγενικών λαών. Θέματα αντλούν από την θρησκευτική και πολιτιστική κληρονομιά τους (π.χ. Ομηρικά έπη).

ΕΙΔΗ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Τρία είναι τα είδη του δράματος: η τραγωδία, η κωμωδία και το σατυρικό δράμα.

• **Το σατυρικό δράμα:** Χαρακτηρίστηκε ως «παίζουσα τραγωδία», ήταν δηλαδή ένα ευχάριστο λαϊκό θέαμα που διατηρούσε τα εξωτερικά γνωρίσματα της τραγωδίας, αλλά σκοπό είχε μόνο να προκαλέσει το γέλιο και όχι να διδάξει, όπως η τραγωδία και η κωμωδία.

• **Η κωμωδία:** Οι κωμικοί ποιητές επιδίωκαν να γελοιοποιούν πρόσωπα και καταστάσεις, ώστε μέσα από τη φάρσα, το γέλιο και την ευθυμία να

ασκούν κριτική. Τα πρόσωπα των κωμωδιών ήταν σύγχρονα και αντιπροσώπευαν καταστάσεις -πολιτικές, κοινωνικές, ηθικές- που έβλαπταν ή ήταν επικίνδυνες για την πόλη.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ο Αριστοτέλης συνδέει τη τραγωδία με τον διθύραμβο, ένα χορικό εγκωμιαστικό άσμα που χαρακτηρίστηκε διονυσιακό. Το έψαλλε χορός λατρευτών γύρω από τον βωμό του θεού. Κατά τον Σταγειρίτη φιλόσοφο, η τραγωδία προήλθε από τους πρώτους τραγουδιστές των διθυραμβικών χορών.

Η λέξη «τραγωδία» έχει αβέβαιη προέλευση. Οι δυο γνωστές απόψεις, ότι δηλαδή τραγωδία σημαίνει: α) «ωδή των τράγων», χορικό άσμα των λατρευτών του Διονύσου που φορούσαν δέρματα τράγων ή β) χορικό άσμα σε διαγωνισμό, όπου το βραβείο για τον νικητή ήταν τράγος, θεωρούνται αυθαίρετες και χωρίς ισχυρή επιστημονική στήριξη.

Σταθμό στην εξέλιξη του διθυράμβου σημείωσε ο Αρίων από τη Μήθυμνα της Λέσβου, που, στις αρχές του 6ου αιώνα π.Χ., είχε εγκατασταθεί στην αυλή του Περίανδρου, τυράννου της Κορίνθου, πιθανότατα για να ενισχύσει τη διονυσιακή λατρεία. Ο Αρίων διαμόρφωσε καλλιτεχνικά τον διθύραμβο, συνθέτοντας τους στίχους και τη μουσική. Το περιεχόμενό του ήταν στην αρχή σχετικό με τους μύθους του Διονύσου, αργότερα όμως και με άλλα μυθικά πρόσωπα ή ήρωες. Τους διθυράμβους του Αρίωνα εκτελούσε χορός 50 αντρών, τον οποίο ασκούσε ο ίδιος ο ποιητής. Ο χορός αυτός, τραγουδώντας τον διθύραμβο με τη συνοδεία κιθάρας, έκανε χορευτικές κινήσεις γύρω από τον βωμό του Διονύσου. Ο Αρίων θεωρείται κι αυτός που εφεύρε ένα είδος μουσικής, που τραγουδούσαν οι χορευτές μεταμφιεσμένοι σε τράγους (σατύρους).

Το μεγάλο βήμα πάντως, από τον διθύραμβο στην τραγωδία, έγινε στην Αττική. Ο Αρίων είχε εμφανίσει τον εξάρχοντα του διθυράμβου, αλλά δεν του είχε δώσει ανεξάρτητο ρόλο από τον χορό. Στην καινοτομία αυτή προχώρησε ο Θέσπης, στα μέσα του 6ου αιώνα π.Χ. Σύμφωνα με έμμεσες

πληροφορίες (αγγειογραφίες και μια μαρτυρία που αποδίδεται στον Αριστοτέλη), ο Θέσπης ξεχώρισε οριστικά τον πρώτο τραγουδιστή (υποκριτή) από την ομάδα (χορό). Αυτόν τον εξάρχοντα-υποκριτή τον ταύτισε πλέον με το πρόσωπο που υποδυόταν. Αλλά και οι λόγοι του υποκριτή, στον διάλογό του με τον χορό, ήταν στίχοι που απαγγέλλονταν και δεν ήταν όμοιοι με αυτούς της μελωδίας του χορού. Οι στίχοι αυτοί αποτέλεσαν τα πρώτα θεατρικά στοιχεία, γιατί με την παρεμβολή τους ανάμεσα στα χορικά κομμάτια διευκόλυναν την παρουσίαση του μύθου, μέσα από διάλογο και αφήγηση.

Ο ίδιος ο ποιητής φαίνεται ότι ενθουσίασε με τις καινοτομίες του τον λαό και, παρά τις αντιδράσεις του γέροντα πια Σόλωνα, που θεωρούσε τις παραστάσεις ψευδολογίες, δημιούργησε ένα μικρό θίασο, το γνωστό «άρμα Θέσπιδος», με το οποίο περιόδευε στα χωριά της Αττικής κι έπαιρνε μέρος στις ανοιξιάτικες διονυσιακές γιορτές.

Όσο τα διαλογικά-θεατρικά στοιχεία, με τον καιρό, έπιαναν μεγαλύτερη έκταση, τόσο περιοριζόταν κι ο ρόλος του χορού, μέχρι που κατέληξε να τραγουδάει άσματα άσχετα με τον Διόνυσο. Όταν και οι υποθέσεις των έργων έπαψαν πια να έχουν άμεση σχέση με τον Διόνυσο, σταμάτησαν και οι άντρες του χορού να μεταμφιέζονται σε σατύρους. Έτσι η τραγωδία έπαιρνε με την πάροδο του χρόνου την οριστική της μορφή ως θεατρικό είδος.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο Αριστοτέλης στην «Ποιητική» του (1448b-24 κ.ε.) δίνει τον ακόλουθο ορισμό της τραγωδίας: «Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας και τελείας, μέγεθος εχούσης, ηδυσμένω λόγω, χωρίς εκάστω των ειδών εν τοις μορίοις, δρώντων και ου δι' απαγγελίας, δι' ελέου και φόβου περαίνουσα την των τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν».

Σύμφωνα με τον ορισμό, η τραγωδία είναι απομίμηση μιας σοβαρής πράξης, με αξιόλογο περιεχόμενο. Είναι αναπαράσταση της πραγματικότητας, όχι όμως πιστή, αλλά δημιουργική κι ελεύθερη, με τάση εξιδανίκευσης. Ο χαρακτηρισμός τέλεια δηλώνει ότι η υπόθεση της τραγωδίας έχει αρχή, μέση και τέλος, ενώ το μέγεθός της έχει τέτοια έκταση, ώστε να μπορεί ο θεατής να έχει σαφή αντίληψη και του

συνολικού έργου και του επιμέρους. Άλλωστε η μίμηση γίνεται με λόγο ηδυσμένο (γλυκό), που έχει δηλαδή ρυθμό, μελωδία κι αρμονία. Όμως τα στοιχεία αυτά δε διασκορπίζονται με τον ίδιο τρόπο σε όλο το έργο, αλλά όπου ταιριάζει το καθένα. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της τραγωδίας είναι η δράση και αναφέρεται στην κίνηση των προσώπων. Οι υποκριτές δεν απαγγέλλουν απλά, αλλά μιμούνται τους ήρωες του έργου, τους οποίους υποδύονται. Η δράση διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική. Η εσωτερική «συνίσταται στην ψυχική κίνηση των προσώπων, στην αντιθετική κίνηση των παθών, των συναισθημάτων και πιο πολύ στη σύγκρουση των προσώπων και στην πάλη των ιδεών. Εξωτερική είναι η δράση της εισόδου και εξόδου των προσώπων στη σκηνή» (Β. Καλογεράς). Όπως ερμηνεύει εύστοχα ο T.S. Eliot, «πίσω από τον τραγικό λόγο βρίσκεται η δραματική ενέργεια, η χροιά της φωνής, το ανασηκωμένο χέρι ή ο τεντωμένος μυς και η ιδιαίτερη συγκίνηση».

Σκοπός της τραγωδίας είναι να οδηγήσει τον θεατή, μέσα από το έλεος και τον φόβο, στην *κάθαρση*, έναν όρο δύσκολο που έχει απασχολήσει για αιώνες τους ερμηνευτές. Κατά τον Αριστοτέλη, ο φόβος και το έλεος (συμπάθεια), αποτελούν τη χαρακτηριστική (οικεία) ηδονή, που προκαλεί η τραγωδία. Η ηδονή αυτή είναι βαθύτερη και πιο ουσιαστική από την ηδονή που προσφέρουν τα άλλα είδη της λογοτεχνίας, γιατί προέρχεται από ένα είδος τέχνης τόσο σύνθετο και ζωντανό και κυρίως από την πρόκληση του φόβου και του ελέους. Ο θεατής συμμετέχει λογικά και συναισθηματικά στα δρώμενα. Ανησυχεί για τη τύχη του τραγικού ήρωα και για τους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένος και νιώθει συμπόνια γι' αυτόν και τα βάσανά του. Ο ήρωας αναξιοπαθεί και τα σωματικά του παθήματα (πάθη), που διεγείρουν στον θεατή ισχυρά συναισθήματα φόβου και ελέους, είναι πολύ πιο οδυνηρά, απ' όσο αντέχει το αίσθημα δικαιοσύνης του θεατή, καθώς συγκρούεται συνήθως με τη Μοίρα, λόγω κάποιου λάθους (αμαρτία) και συντρίβεται. Κατά την άποψη που επικρατεί, με την κάθαρση, που προκαλεί η τραγωδία σαν έργο τέχνης, οι θεατές ανακουφίζονται και ηρεμούν ψυχικά, γιατί διαπιστώνουν είτε την ηθική νίκη του τραγικού ήρωα ή την αποκατάσταση της ηθικής τάξης. Γενικότερα οι θεατές, καθώς ζουν έντονα τον ανθρώπινο μύθο μέσα στο τραγικό μεγαλείο του έργου, λυτρώνονται, με τη μαγεία της τέχνης και γίνονται ελεύθεροι και ανώτεροι άνθρωποι.

ΚΑΤΑ ΠΟΣΟΝ ΜΕΡΗ

Ο Αριστοτέλης περιγράφει και την τυπική διάρθρωση μιας τραγωδίας. Τα μέρη στα οποία χωρίζεται, τα ονομάζει «κατά ποσόν», για να τα ξεχωρίσει από τα «κατά ποιόν», τα οποία είναι αποτέλεσμα ανάλυσης του έργου.

Η τραγωδία είναι σύνθεση επικών και λυρικών στοιχείων τα οποία είναι ευδιάκριτα. Το επικό στοιχείο (διάλογοι - αφήγηση) αποτελούν ο πρόλογος, τα επεισόδια και η έξοδος, ενώ το λυρικό (χορός) η πάροδος και τα στάσιμα.

ΚΑΤΑ ΠΟΙΟΝ ΜΕΡΗ

Τα «κατά ποιόν» μέρη είναι κυρίως τα εσωτερικά και πιο ουσιαστικά στοιχεία της τραγωδίας, που, κατά τον Αριστοτέλη, βρίσκονται σε όλα σχεδόν τα τμήματά της και προκύπτουν από την ανάλυση. Τα δομικά αυτά μέρη είναι τα εξής: ο μύθος, το ήθος, η λέξη, η διάνοια, το μέλος και η όψη.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΓΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Τους ήρωες των τραγωδιών χαρακτηρίζει η τραγικότητα, μια κατάσταση που υποδηλώνει τη σύγκρουσή τους με ανώτερες δυνάμεις. Και πράγματι, ο τραγικός ήρωας συγκρούεται, κυρίως με τη Μοίρα, τη θεία δίκη και με τους ανθρώπους, ακόμα και με τον εαυτό του. Στη σύγκρουση αυτή εκδηλώνεται όλο το ηθικό του μεγαλείο, γιατί δεν αγωνίζεται για υλικό συμφέρον, αλλά για ηθικές αξίες. Η έννοια της τραγικότητας συμπεριλαμβάνει και τη μετάβαση από την άγνοια στη γνώση, μέσα από την εμπλοκή του ήρωα σε αντιφατικές καταστάσεις, τρομερά διλήμματα και αδιέξοδα μαζί και με τις συνέπειες αυτών των καταστάσεων (ενοχή, ψυχική οδύνη, μοναξιά, συντριβή, λύτρωση). Το αποτέλεσμα πάντως της τραγικής σύγκρουσης είναι η ηθική ελευθερία που καταξιώνει την προσωπικότητα του τραγικού ανθρώπου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΡΑΓΙΚΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

ΑΙΣΧΥΛΟΣ

ΒΙΟΣ

Ο **Αισχύλος**, δραματικός ποιητής, γεννήθηκε το 525 π.Χ. ή το 524 π.Χ. στην Ελευσίνα. Ήταν γόνος του ευγενούς γαιοκτήμονα Ευφορίωνα, του γένους των Κοδριδών, ενώ παρουσιάστηκε νωρίς στους δραματικούς αγώνες, κατά την 70ή Ολυμπιάδα (499/496 π.Χ.), όταν διαγωνίστηκε εναντίον των δραματικών ποιητών Πρατίνα και του Χοιρίλου. Ήταν Αθηναίος πολίτης που μετείχε στις μάχες κατά των Περσών, ενώ είχε και δυο αδέρφια, που επίσης πολέμησαν στη μάχη του Μαραθώνα, τον Αμυνία και τον Κυναίγειρο. Ο τελευταίος μάλιστα πέθανε στον Μαραθώνα στη προσπάθεια του να κρατήσει με τα χέρια του, καθώς ήταν χειροδύναμος και πιθανότατα παλαιστής, ένα πλοίο των Περσών πριν βγει στα ανοιχτά. Αυτή η συμμετοχή του απηχεί στον θεατρικό και ποιητικό στίβο αυτή ακριβώς την ιστορική στιγμή της πόλεως, την ερμηνεύει ιδεολογικά, πολιτικά και φιλοσοφικά και ερμηνεύεται από αυτήν. Στο έργο του συμπυκνώνεται η έννοια του δικαίου, καθώς και η συνείδηση του ποιητή ως μαχόμενου πολίτη. Σύμφωνα με τον G. Thomson ο Αισχύλος ήταν οπαδός του Πυθαγόρα και τα δράματά του είναι γεμάτα πυθαγόρειες ιδέες. Ο ίδιος θεωρούσε ως το μεγαλύτερο επίτευγμα της ζωής του τη συμμετοχή του στη μάχη του Μαραθώνα, στη ναυμαχία του Αρτεμισίου και στη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Όλα τα προηγούμενα πρέπει να εξετάζονται μαζί με την πιθανή συμμετοχή του στα Ελευσίνια Μυστήρια, στη λατρεία της Δήμητρας και της Περσεφόνης. Στην ακμή της ζωής του ταξίδεψε στη Σικελία, στην αυλή του Ιέρωνα, ενός ισχυρού άρχοντα που καλούσε μεγάλους καλλιτέχνες της εποχής του στις Συρακούσες. Εκεί πιθανολογείται ότι παρουσίασε για δεύτερη φορά τους Πέρσες. Ταξίδεψε και δεύτερη φορά στη Σικελία πιθανώς εξαιτίας της διαφωνίας του με το αθηναϊκό κοινό - όπως παρουσιάζεται σε ένα χωρίο στους Βατράχους του Αριστοφάνη. Πέθανε στη Γέλα το 456/455 π.Χ.. Λέγεται ότι σκοτώθηκε όταν δέχτηκε στο

κεφάλι του μία χελώνα, την οποία είχε ρίξει από ψηλά ένας αετός, προκειμένου να σπάσει το καβούκι της και μετά να τη φάει. Οι Αθηναίοι εξασφάλισαν την υστεροφημία του μεγάλου δραματικού ποιητή, ψηφίζοντας νόμο σύμφωνα με τον οποίο επιτρεπόταν όποιος ήθελε να συμμετάσχει στον διαγωνισμό με έργα του Αισχύλου. Οι δύο γιοι του, Ευαίων και Ευφορίων, έγραψαν επίσης τραγωδίες, όπως και ο Φιλοκλής, γιος της αδελφής του. Ο Ευφορίων φέρεται ότι νίκησε μάλιστα και τον πατέρα του και τον Σοφοκλή στους δραματικούς αγώνες.

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ

- Η αισχυλική δραματουργία εξελίσσεται από τα πρώιμα στα ωριμότερα σωζόμενα έργα του. Οι καινοτομίες που εφήρμοσε θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως εξής:
- προσθήκη του δεύτερου υποκριτή (δευτεραγωνιστή),
- μείωση των χορικών
- έξαρση του λόγου
- σύσταση της τριλογίας ενιαίου περιεχόμενου,
- Όλες αυτές οι διαφοροποιήσεις από την πρώιμη γραφή του οδήγησαν στην τελική ποιητική του περίοδο, η οποία αποτυπώνεται στη μνημειώδη Ορέστεια.
- Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ποιήσής του είναι το ότι πλάθει τους ήρωές του ανώτερους από ό,τι αυτοί μπορεί πραγματικά να είναι (υπερφυσικούς).

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Από τα επιγραφικά στοιχεία που διαθέτουμε η πρώτη του νίκη στους δραματικούς αγώνες των Μεγάλων Διονυσίων σημειώνεται το 484 π.Χ. και την ακολούθησαν άλλες 12. Στο λεξικό Σούδα αναφέρονται 28 νίκες, γεγονός που οδηγεί στην υπόθεση ότι έργα του κέρδισαν την πρώτη θέση και μετά θάνατον, εφόσον βέβαια ο αριθμός 28 μας έχει παραδοθεί σωστά. Το 472 π.Χ. πήρε την νίκη στην Αθήνα με το έργο του Πέρσες. Το 468 π.Χ. διαγωνίστηκε με τον Σοφοκλή και πήρε τη δεύτερη θέση,

αλλά τον επόμενο χρόνο (467 π.Χ.) νίκησε με τη Θηβαϊκή τριλογία και το 458 π.Χ. με την Ορέστεια.

ΕΡΓΑ

- Επτά επί Θήβας (467 π.Χ.) (πρωτ. κείμενο)
- Ικέτιδες (463 ; π.Χ.) (πρωτ. κείμενο)
- Προμηθεύς Δεσμώτης (;) (πρωτ. κείμενο)
- Ορέστεια (458 π.Χ.)
- Αγαμέμνων (πρωτ. κείμενο)
- Χοηφόροι (πρωτ. κείμενο)
- Ευμενίδες (πρωτ. κείμενο)

ΣΟΦΟΚΛΗΣ

ΒΙΟΣ

Ο **Σοφοκλής** (496 π.Χ.- 406 π.Χ.) (στα αρχ. ελλ. **Σοφοκλῆς**) ήταν Έλληνας τραγικός ποιητής της κλασικής εποχής. Αυτός, ο Αισχύλος και ο Ευριπίδης είναι οι τρεις τραγικοί ποιητές των οποίων έχουν σωθεί ολοκληρωμένα έργα. Σύμφωνα με αρχαίες μαρτυρίες φαίνεται ότι έγραψε περίπου 120 έργα, από τα οποία παραδίδονται ολοκληρωμένες μόνο επτά τραγωδίες. Γεννήθηκε στον Ίππιο Κολωνό της Αθήνας. Ήταν γιος του Σοφίλλου, εύπορου Αθηναίου που είχε εργοστάσιο μαχαιροποιΐας, διαπαιδαγωγήθηκε ανάλογα με την οικονομική του άνεση. Έλαβε επιμελημένη αγωγή και παιδεία. Διδάχθηκε μουσική από τον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο Λάμπρο και ανέπτυξε αρμονικά τις σωματικές και ψυχικές του δυνάμεις. Δεκαπενταετής, ήταν ο κορυφαίος του χορού των εφήβων που πήρε μέρος στον εορτασμό της νίκης για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Συνδέθηκε στενά με πολιτικές και πνευματικές προσωπικότητες της εποχής, όπως με τον Περικλή, τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα και κατέλαβε διάφορα υψηλά αξιώματα στην πολιτική, στις θρησκευτικές λατρείες και στις τέχνες.

Τα έτη 443-442 π.Χ. ήταν ταμίας της αττικής ναυτικής συμμαχίας. Και από το 441 έως το 440 π.Χ. διοικούσε μαζί με τον Περικλή το στόλο στην επίθεση κατά της Σάμου, όπου εσφάγησαν όλοι οι άνδρες του νησιού. Το 428 ήταν πάλι στρατηγός με τον Θουκυδίδη και το 413 ήταν μέλος της ολιγαρχικής κυβέρνησης της Αθήνας. Είχε ένα γιο με τη Νικοστάτη, ο οποίος έγινε επίσης ποιητής, αλλά και ένα εξώγαμο γιο, που τον ονόμασαν κι αυτόν Σοφοκλή, ο οποίος απεδείχθη σημαντικότερος συγγραφέας από τον έτερο γιο του. Ο μεγάλος τραγικός ποιητής εισήγαγε στην Αθήνα τη λατρεία του Ασκληπιού και ήταν ένας από τους λόγους που τιμήθηκε μετά το θάνατό του ως ήρωας «Φιλαθηναίος».

Η πορεία του στο θέατρο

Εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 468 π.Χ. ,όταν νίκησε τον Αίσχυλο και στεφανώθηκε από τον Κίμωνα, που μόλις είχε επιστρέψει από τη νικηφόρα εκστρατεία εναντίον των Περσών. Έλαβε μέρος σε τριάντα περίπου δραματικούς αγώνες, παίρνοντας πάνω από είκοσι πρώτα βραβεία και τα υπόλοιπα δεύτερα. Από τα 123 δράματα του σώθηκαν ακέραια μόνον επτά και ένα μέρος από το σατυρικό δράμα.

ΕΡΓΟ

Η πρώτη του θεατρική εμφάνιση έγινε το 468 π.Χ. σε δραματικό αγώνα όπου αντιμετώπισε ο Σοφοκλής τον κατά 30 χρόνια μεγαλύτερό του τραγικό Αίσχυλο, τον οποίο ο Σοφοκλής εκτιμούσε και σεβόταν, και πήρε την πρώτη του νίκη. Εκτιμάται ότι παρουσίασε σε διαγωνισμούς περί τις 30 τετραλογίες, με περίπου 20 από τις οποίες απέσπασε την πρώτη θέση και σύμφωνα με μαρτυρίες, δεν πήρε ποτέ την τρίτη θέση σε διαγωνισμό. Πρέπει όμως να συνεκτιμηθεί ότι ο Σοφοκλής ήταν στους Αθηναίους πολύ δημοφιλής, λόγω και των πολιτικών και θρησκευτικών δραστηριοτήτων του, σε αντίθεση με τον νεώτερο φίλο του, τον Ευριπίδη, ο οποίος ήταν μάλλον αντιπαθής λόγω του απομονωμένου τρόπου ζωής του.

Ο Σοφοκλής συνέγραψε 123 τραγωδίες, είναι όμως γνωστές κατ' όνομα οι 114, από τις οποίες έχουν διασωθεί μόνο 7 ολοκληρωμένες, ανάμεσά τους η Αντιγόνη (περί το 442) και Ηλέκτρα (περί το 413). Άλλα έργα του που έχουν διασωθεί είναι Τραχίνιαι, Οιδίπους Τύραννος, Αίας, Φιλοκτήτης, Οιδίπους επί Κολωνώ. Στο επίκεντρο των έργων τού Σοφοκλή βρίσκεται το άτομο, το οποίο έρχεται σε αναπόφευκτη, τραγική και ένοχη σύγκρουση με την τάξη που εκπροσωπούν οι θεοί. Αν και ιδιαίτερα ευσεβής στη ζωή του ο Σοφοκλής, πράγμα που επηρεάζει τα έργα του, δίνει μεγαλύτερο βάρος στην ανθρώπινη στάση έναντι αυτής των θεών, παρότι το πεπρωμένο των ανθρώπων είναι αναπόδραστα προδιαγεγραμμένο από τις βουλές των θεών, οι οποίες δεν είναι όμως πια αυθαίρετες και τυχαίες, όπως σε παλαιότερους τραγικούς, αλλά σκόπιμες και μελετημένες. Από τα αποσπάσματα που έχουν σωθεί, σημαντικός είναι ένας πάπυρος που διασώζει μεγάλο τμήμα από το σατυρικό δράμα Ιχνευταί, το οποίο αναφέρεται στην ιστορία της κλοπής των βοδιών του Απόλλωνα από τον Ερμή. Άλλες τραγωδίες από τις οποίες έχουν σωθεί κάποια αποσπάσματα είναι ο Ευρύπυλος, η Νιόβη, οι Σκύριοι, η Πολυξένη, ο Θησέας, η Φαίδρα οι Λήμνιαι και ο Τηρέυς.

ΕΡΓΑ

- Φιλοκτήτης
- Αντιγόνη
- Ηλέκτρα
- Τραχίνιαι
- Αίας
- Οιδίπους Τύραννος
- Οιδίπους επί Κολωνώ

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΒΙΟΣ

Ο **Ευριπίδης** (485 π.Χ. - 406 π.Χ.), υπήρξε τραγικός ποιητής και ένας από τους τρεις μεγάλους διδάσκαλους του αττικού δράματος στο αρχαίο ελληνικό θέατρο

ΕΡΓΑ

Ο Ευριπίδης εκτός ενός επινίκιου προς τιμή του Αλκιβιάδη που νίκησε στο άρμα και μιας ελεγείας προς τιμή των πεσόντων Αθηναίων στις Συρακούσες, εποίησε 92 δράματα ή 23 τετραλογίες αλλά στα χρόνια των βιογράφων του σώζονταν μόνο τα 78 εκ των οποίων τα 8 ήταν σατυρικά. (Στην πίσω πλευρά του εις Λούβρο ανδριάντα αναγράφονται σε αλφαβητική σειρά 37 δράματα μέχρι του Ορέστη). Σήμερα είναι γνωστοί 81 τίτλοι έργων εκ των οποίων έχουν διασωθεί «πλήρη» 19 εξ ων 1 σατυρικό. Αν και η συγγραφική σταδιοδρομία του Ευριπίδη υπήρξε έντονη, εντούτοις επειδή προξένησε πολύ θόρυβο για την εποχή του, δεν τον επιδοκίμαζε ιδιαίτερα το κοινό, γεγονός που φαίνεται από το ότι ο Ευριπίδης αν και συμμετείχε πενήντα χρόνια στους δραματικούς αγώνες, βγήκε πρώτος σε αυτούς μόλις τέσσερις φορές. Για πρώτη φορά συμμετείχε σε ποιητικό αγώνα το 455 π.Χ., τρία χρόνια έπειτα από την "Ορέστεια" του Αισχύλου (358 π.Χ.), όπου βγήκε τρίτος (ο Ευριπίδης), διδάσκοντας το έργο «Πελοπιάδας» με το οποίο και έλαβε τις «τριτείες» και εφεξής δίδασκε μέχρι το τέλος του βίου του. Κατά το Πάριο μάρμαρο το 441 π.Χ. σε αγώνα αξιώθηκε των πρωτείων σε ηλικία μόλις 39 ετών.

ΠΛΗΡΗ ΕΡΓΑ

Τα διασωθέντα 19 πλήρη έργα από τους 81 γνωστούς τίτλους, κατ' αλφαβητική σειρά με το έτος παρουσίασης

- Άλκηστις - 438 π.Χ.
- Ανδρομάχη - 420 π.Χ.
- Βάκχαι έτος άγνωστο
- Εκάβη - 425 π.Χ.
- Ελένη - 412 π.Χ.
- Ηλέκτρα - 413 π.Χ.

- Ηρακλείδαι - 417 π.Χ.
- Ηρακλής μαινόμενος - 424 π.Χ.
- Ικέτιδες - 420 π.Χ.
- Ιππόλυτος - 428 π.Χ.
- Ιφιγένεια εν Αυλίδι άγνωστο έτος
- Ιφιγένεια εν Ταύροις άγνωστο έτος
- Ίων - 412 π.Χ.
- Κύκλωψ - (το μοναδικό σατυρικό), έτος άγνωστο.
- Μήδεια - 431 π.Χ.
- Ορέστης - 408 π.Χ.
- Ρήσος - 453 π.Χ.
- Τρωάδες - 415 π.Χ.
- Φοίνισσαι - 408 π.Χ.

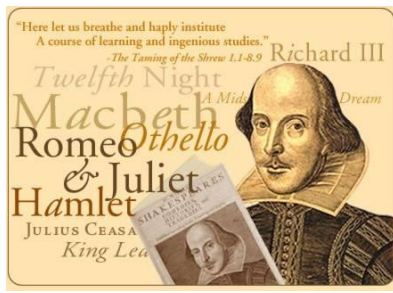
ΕΝΟΤΗΤΑ 3^η

Ο Σαίξπηρ & το θέατρο

- **Χρονολογία** 16^{ος} - 17^{ος} αι.
- **Σκοπός:** Να σηκώσει με το έργο του μια πνευματική θύελλα. Με το μύθο και την συνεκτική πλοκή των έργων του, προσπαθεί να αιχμαλωτίσει τον αδαή και μέσο θεατή και με τη φιλοσοφία, τις ιδέες και το ρητορικό σχεδιασμό τους, να κερδίσει τους διανοούμενους. Οι ήρωες του, στο έλεος των παθών τους, θα ζήσουν το άγριο, αιμοσταγές παιχνίδι της μοίρας (θύματα εξωγενών παραγόντων-μοίρας). Τα αισθήματά τους οδηγούνται στα όρια της αντοχής τους.
- Ο Σαίξπηρ έγραψε τραγωδίες όπως: *Τίτος Ανδρόνικος, Ρωμαίος και Ιουλίετα, Οθέλος, Μάκβεθ, Άμλετ, Βασιλιάς Ληρ*
- Από της κωμωδίες του αναφέρουμε: *Το ημέρωμα της στρίγκλας, Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας, Ο έμπορος της Βενετίας Όπως αγαπάτε, Δωδέκατη νύχτα, Με το ίδιο μέτρο, Τέλος καλό όλα καλά κ.ά.*
- Ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ έγραψε επίσης τρία έργα με υπόθεση από την Ρωμαϊκή ιστορία: *Ιούλιος Καίσαρ, Αντώνιος και Κλεοπάτρα, Κοριολανός, Κυμβελίνος, Χειμωνιάτικο παραμύθι, Τρικυμία*

Σε γενικές γραμμές τα **θέατρα της εποχής του Σαίξπηρ** ήταν απέριπτες κατασκευές οι οποίες παρείχαν μόνο τα απολύτως απαραίτητα για τον ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης. Οι άνδρες του Λόρδου Chamberlain, ο θίασος στον οποίο μετείχε ο Σαίξπηρ, γνώρισε υψηλή δημοτικότητα. Ήδη από το 1594 ήταν ο πιο διάσημος θίασος του Λονδίνου. Ήταν ο θίασος που έπαιζε πιο συχνά από όλους στο παλάτι ενώ συνέχισε να δίνει παραστάσεις και μετά το θάνατο του Σαίξπηρ. Οι θίασοι λειτουργούσαν περίπου σαν συντεχνίες. Οι μέτοχοι του θιάσου, που αποτελούσαν τον πυρήνα του, αποφάσιζαν συλλογικά για το ρεπερτόριο και τα οικονομικά των παραστάσεων. Χρηματοδοτούσαν την κάθε παραγωγή και μοίραζαν τα έσοδα, πληρώνοντας παράλληλα τον ιδιοκτήτη του θεάτρου, αν και το ακίνητο δεν τους άνηκε. Οι μέτοχοι ήταν επίσης συνιδιοκτήτες της κινητής περιουσίας του θιάσου και είχαν την υποχρέωση να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους. Ο θίασος εκτός των

άλλων ήταν υπεύθυνος για την φροντίδα των αγοριών που έπαιζαν τους γυναικείους ρόλους.

Κοινωνικά γεγονότα που απασχόλησαν τον 16^ο και 17^ο αιώνα

1. Θάνατος βασίλισσας Ελισάβετ Α' (1533-1603). Την διαδέχτηκε ο Ιάκωβος Α'
2. Αποικισμός Αμερικής
3. Συνομοσία της "Πυρίτιδας" για την ανατίναξη του Κοινοβουλίου υπό τον Guy Fawks, το 1605
4. Νίκη αγγλικό ναυτικού εναντίον των Ισπανών 1588
5. Πανούκλα η οποία επηρέασα πολύ αρνητικά τα θέατρα, αφού έπαψαν να λειτουργούν και ο κόσμος έμενε χωρίς κάποιο μέσο ψυχαγωγίας.

Γνωρίσματα ελισαβετιανού ηθοποιού

Ένας ελισαβετιανός ηθοποιός έπρεπε να έχει πολλές ικανότητες. Το κοινό αγαπούσε τις μάχες και τις πολιορκίες, όπως αγαπούσε και τις μονομαχίες και τους φόνους. Ο ηθοποιός έπρεπε να ξέρει πώς να βγάλει πέρα μια μάχη σώμα με σώμα και πώς να γκρεμοτσακίζεται χωρίς να χτυπήσει ή να σκίσει το κουστούμι του. Έπρεπε να είναι έξοχος ξιφομάχος, ευκίνητος, αλαφροπάτητος και να έχει αίσθηση του ρυθμού. Επίσης έπρεπε να έχει καλή άρθρωση και να διαθέτει πλούσια, εκφραστική φωνή. Στην Ελισαβετιανή Αγγλία, όπως και στην Αρχαία Ελλάδα δεν υπήρχαν γυναίκες ηθοποιοί. Αγόρια ειδικά διαλεγμένα για τη λεπτή και χαριτωμένη κατασκευή τους, αλλά και για τη γλυκιά τους φωνή, μαθήτευαν πλάι σε μεγαλύτερους στην ηλικία ηθοποιούς και ασκούσαν να παίζουν ρόλους σαν της Ιουλιέτας, της Βιόλας κτλ. Οι

κωμικοί ηθοποιοί του θιάσου υποδύονταν τις ηλικιωμένες γυναίκες των έργων, όπως π.χ. την Παραμάννα της Ιουλιέτας ή την κυρία Κουίκλυ.

Η εποχή

Την εποχή που έφτασε ο Σαίξπηρ στο Λονδίνο, η πόλη άρχιζε να απολυτρώνεται από τα μεσαιωνικά δεσμά της. Η πόλη απλωνόταν για να αντιμετωπίσει την ανθρωποπλημύρα. Το Χρηματιστήριο μόλις είχε συμπληρωθεί και ήταν το σημαντικότερο νέο κτίριο της πόλης. Είχαν επίσης πρόσφατα χτιστεί τρία οικοδομήματα ειδικά προορισμένα για θεατρικές παραστάσεις.

Η Ελισάβετ με αδημονία περίμενε κάθε χρόνο να παίξει στην αυλή κάποιος από τους πρώτους θιάσους της χώρας. Πριν από την αυλική παράσταση, που κατά κανόνα δινόταν τις ημέρες των Χριστουγέννων, ο Συμποσίαρχος της Ελισάβετ κανόνιζε να του παίξουν αρκετά έργα από το ρεπερτόριο διαφόρων θιάσων. Από αυτά διάλεγε τα έργα εκείνα που έκρινε πιο κατάλληλα για την Βασίλισσα.

Δομή θεάτρου

Στο ελισαβετιανό θέατρο οι μισοί περίπου θεατές ήταν όρθιοι, λουσμμένοι στο φως της ημέρας και στριμωγμένοι δίπλα στην σκηνή, ακριβώς απέναντι από τους ηθοποιούς. Το θέατρο ήταν κυκλικό ώστε να έχουν οι πελάτες την δυνατότητα να βλέπουν και να ακούνε όσα διαδραματιζόταν στην σκηνή η οποία ήταν ορθογώνια. Τα ελισαβετιανά θέατρα δεν χρησιμοποιούσαν σκηνικά. Υπήρχαν πέντε επίπεδα δράσης των ηθοποιών:

1. καταπακτές στο δάπεδο της σκηνής οι οποίες μπορούσαν να ανυψωθούν ως το επίπεδο της σκηνής
2. η σκηνή που ξετυλιγόταν η περισσότερη δράση (αίθουσα υποδοχής, πεδίο μάχης ή δρόμος). Πίσω από την σκηνή υπήρχε ένας αβαθής χώρος όπου παίζονταν οι εσωτερικές σκηνές
3. το μπαλκόνι, ένα επίπεδο πάνω από την σκηνή, που χρησίμευε για οτιδήποτε από βουνοκορφή μέχρι έπαλξη. Πίσω από το μπαλκόνι βρισκόταν το βεστιάριο
4. αποθήκες φύλαξης κουστουμιών και άλλων συνέργων και
5. στο υψηλότερο επίπεδο του θεάτρου υπήρχαν τροχαλίες και άλλα

Το **κοινό** που παρακολουθούσε παραστάσεις στα ανοιχτά θέατρα της εποχής του Σαίξπηρ ήταν μικτό, με εκπροσώπους από κάθε κοινωνική τάξη. Στο θέατρο πήγαιναν και πολλές Ένα από τα πιο σημαντικά ανοιχτά θέατρα της εποχής ήταν η **Υδρόγειος (GLOBE)**, το οποίο άρχισε να λειτουργεί από το 1599.

Globe

Η «σφαίρα» σχημάτιζε ένα πολύπλευρο με τις 3 σειρές εξώστες ολόγυρα σε μία ακάλυπτη αυλή. Το κτίριο είχε ξύλινο σκελετό και εξωτερικό από κονίαμα και παρόλο που το μεγαλύτερο μέρος ήταν υπαίθριο είχε μια αχυροσκεπή πάνω από τους εξώστες και το βεστιάριο. Η σκηνή της σφαίρας προεξείχε στην αυλή και οι περισσότεροι θεατές κάθονταν ή στέκονταν στις τρεις πλευρές της.

Ουίλιαμ Σαίξπηρ

Ο Ουίλιαμ Σαίξπηρ (αγγλικά: William Shakespeare) (Απρίλιος 1564 - 23 Απριλίου 1616) ήταν Άγγλος ποιητής και θεατρικός συγγραφέας. Θεωρείται ευρέως ως ο σημαντικότερος συγγραφέας που έγραψε στην αγγλική γλώσσα και ένας από τους σημαντικότερους δραματουργούς παγκοσμίως. Συχνά αποκαλείται εθνικός ποιητής της Αγγλίας και "Βάρδος του Έιβον". Τα σωζόμενα έργα του, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων συνεργασιών, αποτελούνται από περίπου 38 θεατρικά έργα, 154 σονέτες, δύο μεγάλα αφηγηματικά ποιήματα και πολλά άλλα ποιήματα. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου και ερμηνεύονται περισσότερο συχνά από τα έργα οποιουδήποτε άλλου θεατρικού συγγραφέα.

Δεν έχουν σωθεί παρά λίγες καταγραφές για την ιδιωτική ζωή του Σαίξπηρ και έχουν σημειωθεί σημαντικές εικασίες για ζητήματα όπως η εξωτερική του εμφάνιση, η σεξουαλικότητά του, οι θρησκευτικές του πεποιθήσεις και κατά πόσον τα έργα που του αποδίδονται είναι γραμμένα από άλλους.

Ο Σαίξπηρ έγραψε τα περισσότερα από τα γνωστά έργα του μεταξύ του 1589 και του 1613 και κατάφερε να χειριστεί με απόλυτη δεξιοτεχνία τόσο την κωμωδία όσο και το δράμα και την τραγωδία. Τα έργα του

διαπνέονται από μία βαθειά κατανόηση της ανθρώπινης φύσης και παραμένουν επίκαιρα. Η επίδρασή του, ειδικότερα στην αγγλική λογοτεχνία, θεωρείται τεράστια. Οι Ρομαντικοί αναγνώρισαν την ιδιοφυΐα του και οι Βικτωριανοί τον λάτρεψαν κατά τρόπο που ο Τζορτζ Μπέρναρντ Σω αποκάλυψε "βαρδολατρεία".

Τα πρώτα χρόνια

Πολλοί ιστορικοί συμφωνούν πως ο ηθοποιός, ποιητής και θεατρικός συγγραφέας Ουίλλιαμ Σαίξπηρ αποτελεί πράγματι ένα και μοναδικό πρόσωπο, όπως πιστοποιούν σημαντικά ιστορικά ευρήματα.

Ο Σαίξπηρ γεννήθηκε στο χωριό Στράτφορντ-απόν-Έιβον (ή απλά Στράτφορντ) το 1564. Η ακριβής ημερομηνία γέννησης παραμένει έως σήμερα άγνωστη. Η μόνη γνωστή πληροφορία που υπάρχει σχετικά είναι πως η βάπτισή του έγινε στις 26 Απριλίου, όπως καταγράφεται στα μητρώα εκκλησίας του Στράτφορντ. Επιπλέον, είναι γνωστό πως την εποχή εκείνη η τελετή της βάφτισης γινόταν λίγες μόνο ημέρες μετά τη γέννηση. Παραδοσιακά έχει επικρατήσει να θεωρείται ως ημερομηνία γέννησης του Σαίξπηρ 23η Απριλίου, ημέρα του Αγίου Γεωργίου. Η ημερομηνία αυτή, η οποία προέρχεται από μία λανθασμένη εκτίμηση ενός μελετητή του 18ου αιώνα, αποδείχθηκε ελκυστική για τους βιογράφους δεδομένου ότι ο Σαίξπηρ πέθανε στις 23 Απριλίου του 1616. Ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ ήταν το τρίτο από τα οκτώ παιδιά και ο μεγαλύτερος επιζών γιος του Τζων Σαίξπηρ και της Μαίρης Άρντεν. Η Μαίρη Άρντεν ήταν κόρη ενός εύπορου γαιοκτήμονα και ο Τζων Σαίξπηρ ήταν ένας από τους πλούχιοντες του χωριού. Ο Τζων Σαίξπηρ ανήκε επίσης στο σωματείο των κατασκευαστών γαντιών αλλά συμμετείχε και σ' άλλες επιχειρήσεις, όπως στο εμπόριο δερμάτων. Είχε πολιτικές γνωριμίες και αρκετές φορές διορίστηκε σε ανώτερες θέσεις. Για ένα διάστημα μάλιστα, όταν ο Ουίλλιαμ ήταν 4 ετών, υπήρξε δήμαρχος του Στράτφορντ.

Σαν μέλος λοιπόν μίας τόσο εξέχουσας οικογένειας ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ έμαθε από πολύ μικρός να γράφει και να διαβάζει. Αν και δεν έχουν σωθεί παρουσιολόγια εκείνης της περιόδου, οι περισσότεροι βιογράφοι συμφωνούν ότι ο Σαίξπηρ πιθανότατα εκπαιδεύτηκε στο Νέο Σχολείο του Στράτφορντ, το οποίο ιδρύθηκε το 1553 από το βασιλιά Εδουάρδο ΣΤ'. Κατά τη διάρκεια της Ελισαβετιανής εποχής, τα σχολεία διέφεραν μεταξύ τους ως προς την ποιότητα αλλά το πρόγραμμα σπουδών υπαγορεύτηκε με νόμο σε όλη την Αγγλία και το σχολείο παρείχε

κλασική παιδεία και εντατική εκπαίδευση στη Λατινική γλώσσα. Έχοντας μελετηρό χαρακτήρα, ο Σαίξπηρ διάβαζε πολύ στα νεανικά του χρόνια, αν και δεν έγραφε πολύ. Τον περισσότερο καιρό του τον περνούσε μελετώντας Λατινικά απαγγέλλοντας απ' έξω μεγάλα αποσπάσματα από ποιήματα. Χωρίς να το μαντεύει, ακόνιζε έτσι τη μνήμη του και την ομιλία του, στοιχεία απαραίτητα για τη μετέπειτα σταδιοδρομία του ως ηθοποιός.

Το Νοέμβριο του 1582 ο Σαίξπηρ παντρεύτηκε την κατά οκτώ χρόνια μεγαλύτερή του, Ανν Χάθαγουεϊ. Έξι μήνες αργότερα απέκτησαν μία κόρη, τη Σουζάνα, η οποία βαπτίστηκε στις 26 Μαΐου του 1583, ενώ σχεδόν δύο χρόνια αργότερα, στις 2 Φεβρουαρίου του 1585, καταγράφεται η βάπτιση των δύο δίδυμων παιδιών τους, του Χάμνερ και της Τζούντιθ. Ο Χάμνερ πέθανε από άγνωστα αίτια σε ηλικία 11 ετών και τάφηκε στις 11 Αυγούστου του 1596.

Μετά τη γέννηση των δίδυμων, ο Σαίξπηρ άφησε ελάχιστα ιστορικά ίχνη μέχρι που το 1592 αναφέρεται ως μέλος της θεατρικής σκηνης του Λονδίνου. Οι μελετητές αναφέρονται στα χρόνια μεταξύ του 1585 και του 1592 ως τα "χαμένα χρόνια" του Σαίξπηρ. Πολλά έχουν γραφτεί για τις προσπάθειες του Σαίξπηρ να επιβληθεί ως ηθοποιός και συγγραφέας στο Λονδίνο, αλλά ελάχιστα αποδίδουν την πραγματικότητα. Μία ιστορία του 18ου αιώνα φέρει τον Σαίξπηρ να ξεκινά τη θεατρική του καριέρα ως ιπποκόμος που κέρδιζε τα προς το ζην φυλάγοντας τα άλογα των πλούσιων θεατών και των αφεντικών των θεάτρων. Εντούτοις δεν υπάρχει κανένα ιστορικό στοιχείο που να αποδεικνύει ότι ο Σαίξπηρ βρέθηκε σ' αυτή τη θέση. Αντιθέτως, στα 28 του χρόνια ήταν πλέον ένας φτασμένος ηθοποιός. Και ως τα 52 του, που πέθανε, ήταν πάντα δημοφιλής και περιζήτητος.

Λονδίνο και θεατρική καριέρα

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς άρχισε να γράφει ο Σαίξπηρ αλλά αναφορές της εποχής του και αρχαία παραστάσεων δείχνουν ότι κάποια από τα έργα του είχαν ανέβει στη λονδρέζικη σκηνή από το 1592.. Οι βιογράφοι θεωρούν ότι η καριέρα του πρέπει να άρχισε μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1580. Αργότερα ο Σαίξπηρ καθώς και όλη η θεατρική ομάδα στην οποία ανήκε, τελούσε υπό την εύνοια της

βασίλισσας. Ελισάβετ Α' της Αγγλίας. Συχνά έπαιζαν μπροστά στη βασίλισσα και την αυλή της τις μέρες των Χριστουγέννων ή άλλων εορτών. Ο Αρχιθαλαμηπόλος της Ελισάβετ ήταν ο ανάδοχός τους γι' αυτό και τους έλεγαν "οι Άνθρωποι του Αρχιθαλαμηπόλου" (The Lord Chamberlain's Men). Τα έργα του Σαίξπηρ εκτελούνταν μόνο από τους Lord Chamberlain's Men, οι οποίοι ήταν πλέον η κορυφαία θεατρική ομάδα του Λονδίνου.

Μετά το θάνατο της Ελισάβετ Α' το 1603, βασιλιάς της Αγγλίας ανέλαβε ο Ιάκωβος Α'. Όταν ο νέος βασιλιάς ήρθε στο Λονδίνο, ο Σαίξπηρ μαζί με άλλους εκλεκτούς ηθοποιούς και συγγραφείς της χώρας τον υποδέχτηκε στην είσοδο της πόλης. Ευτυχώς για τον Σαίξπηρ ο βασιλιάς Ιάκωβος αγαπούσε το θέατρο το ίδιο όπως κι η προκάτοχός του. Διανοούμενος ο ίδιος υποστήριζε τη φιλολογία και προστάτευε τις τέχνες. Δέκα μέρες μετά τη στέψη του ο βασιλιάς πήρε επίσημα υπό την προστασία του τον θίασο του Σαίξπηρ. Από τότε η θεατρική ομάδα μετονομάστηκε σε "οι Άνθρωποι του Βασιλιά" (The King's Men).

Αρκετά νομικά έγγραφα της εποχής καταγράφουν επενδύσεις και αγορές ακινήτων που έκανε ο Σαίξπηρ, γεγονός που πιστοποιεί πως στη διάρκεια αυτής της περιόδου κέρδισε αρκετά χρήματα. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι το 1597 απέκτησε το New Place, το οποίο ήταν το δεύτερο μεγαλύτερο σπίτι στο Στράτφορντ. Το 1599, ο Σαίξπηρ και άλλα μέλη του θιάσου έχτισαν το δικό τους θέατρο στη νότια όχθη του ποταμού Τάμεση και το ονόμασαν Γκλομπ (Globe). Το 1608 ανέλαβαν επίσης το θέατρο Μπλακφράιαρς (Blackfriars).

Κάποια από τα έργα του Σαίξπηρ άρχισαν να δημοσιεύονται από το 1594. Το 1598, και καθώς είχε γίνει ήδη γνωστός, το όνομα του Σαίξπηρ άρχισε να εμφανίζεται και στα εξώφυλλα. Παρά την επιτυχία του ως δραματουργός, ο Σαίξπηρ συνέχισε να παίζει τόσο στα δικά του έργα όσο και σε έργα άλλων δραματουργών. Ο ποιητής και θεατρικός συγγραφέας Μπεν Τζόνσον τον αναφέρει στους ηθοποιούς που έπαιζαν σε δικά του έργα γι' αυτό και η απουσία του ονόματός του από τον κατάλογο των ηθοποιών που έπαιζαν το 1605 στο "Βολπόνε" έχει εκληφθεί από ορισμένους μελετητές ως ένδειξη ότι η καριέρα του Σαίξπηρ ως ηθοποιού πλησίαζε στο τέλος της. Ωστόσο αργότερα ο Σαίξπηρ εμφανίζεται ως ένας από τους κυριότερους ηθοποιούς σε έργα τα οποία ανέβηκαν για πρώτη φορά στη σκηνή μετά το "Βολπόνε", αν και δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με βεβαιότητα ποιους ρόλους έπαιξε.

Κατά τη διάρκεια της καριέρας του, ο Σαίξπηρ μοίραζε το χρόνο του μεταξύ του Λονδίνου και του Στράτφορντ. Το 1596, τη χρονιά πριν αγοράσει το New Place στο Στράτφορντ, ο Σαίξπηρ ζούσε στην ενορία της Αγίας Ελένης στο Μπίσοπσγκεϊτ του Λονδίνου, βόρεια του ποταμού Τάμεση. Μετακόμισε στην άλλη μεριά του Τάμεση, στο Σάουθγουορκ του Λονδίνου, το 1599, δηλαδή τη χρονιά που κατασκευάστηκε το θέατρο Γκλομπ. Το 1604 μετακόμισε και πάλι βόρεια του ποταμού, σε μία περιοχή με πολλά ωραία σπίτια βόρεια του Καθεδρικού ναού του Αγίου Παύλου. Εκεί νοίκιαζε δωμάτια από έναν Γάλλο Ουγενότο που κατασκεύαζε περούκες για κυρίες.

Τα τελευταία χρόνια

Μετά το 1606 ο Σαίξπηρ έγραψε λίγα έργα και κανένα δεν αποδίδεται σ' αυτόν μετά το 1613. Πέθανε στις 23 Απριλίου του 1616 αφήνοντας πίσω του τη σύζυγό του και δύο κόρες.

Στη διαθήκη του, ο Σαίξπηρ άφησε το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του στη μεγαλύτερη κόρη του, Σουζάνα, ενώ αναφέρεται ελάχιστα στη σύζυγό του, Άννα, η οποία πιθανότατα δικαιούνταν αυτομάτως το ένα τρίτο της περιουσίας. Συγκεκριμένα έγραψε ότι της αφήνει "το δεύτερο καλύτερό μου κρεβάτι", ένα κληροδότημα που έχει οδηγήσει σε πολλές εικασίες. Μερικοί μελετητές βλέπουν το κληροδότημα αυτό ως προσβολή για την Άννα, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι το δεύτερο καλύτερο κρεβάτι είναι το γαμήλιο κρεβάτι και επομένως το κληροδότημα είναι πλούσιο σε σημασία.

Ο Σαίξπηρ τάφηκε δύο ημέρες μετά το θάνατό του, στο ιερό της εκκλησίας της Αγίας Τριάδας στο Στράτφορντ-απόν-Έιβον. Στον τάφο του τοποθετήθηκε έπειτα από δική του επιθυμία μία επιγραφή, λαξευμένη στην πέτρινη πλάκα που καλύπτει τον τάφο. Η επιγραφή περιλαμβάνει μία κατάρα ενάντια στη μετακίνηση των οστών του, η οποία και αποφεύχθηκε επιμελώς κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης του ναού το 2008.

Τραγωδίες

- **Titus Andronicus (Τίτος Ανδρόνικος, 1593)**

Ο "Τίτος Ανδρόνικος" γράφτηκε στις αρχές του 1590 περίπου και ανήκει

στις ρωμαϊκές τραγωδίες του σπουδαίου ελισαβετιανού δραματουργού. Θεωρείται το πιο χαρακτηριστικό δείγμα της «τραγωδίας της εκδίκησης». Πρόκειται για ένα βαθιά πολιτικό κείμενο, ένα έργο ιδιαίτερα βίαιο και προκλητικό που παίζεται σπάνια. Πιστεύεται ότι παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στις 24 Ιουλίου 1594 και ήταν ανάμεσα στα πιο δημοφιλή έργα του Σαίξπηρ την βικτοριανή περίοδο.

Σύντομη περίληψη: Ο Ρωμαίος Στρατηγός Τίτος Ανδρόνικος επιστρέφει θριαμβευτικά στη Ρώμη μετά τον εκστρατεία του ενάντια στους Γότθους, με ένα επικίνδυνο λάφυρο – την Βασίλισσα των ηττημένων, Ταμόρα. Όταν αποφασίζει να θυσιάσει το γιο της στους θεούς, ένας επικίνδυνος κύκλος εκδίκησης και αίματος ανοίγει και παγιδεύει τους ήρωες. Η δίψα για δύναμη και εκδίκηση και η διαστροφή της εξουσίας ενεργοποιούν τα πιο ακραία ένστικτα σε ένα έργο που η ανθρώπινη σκληρότητα δεν γνωρίζει όρια.

- **Romeo and Juliet (Ρωμαίος και Ιουλιέτα, 1594-1595)**

Το έργο Ρωμαίος και Ιουλιέτα είναι μια τραγωδία που έγραψε στην αρχή της καριέρας του ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, το 1595, για δυο νεαρούς κατατρεγμένους εραστές που ο θάνατός τους τελικά συμβιβάζει τις διενέξεις μεταξύ των φεουδαρχικών οικογενειών τους. Ήταν μεταξύ των πιο δημοφιλών έργων του Σαίξπηρ στη διάρκεια της ζωής του και, μαζί με τον Άμλετ, είναι ένα από τα πιο συχνά εκτελούμενα έργα του. Σήμερα, οι χαρακτήρες του τίτλου θεωρούνται ως αρχέτυπο των νέων εραστών. Το έργο ξεκινά στον δρόμο με έναν καυγά μεταξύ υποστηρικτών δύο οικογενειών με ορκισμένη έχθρα μεταξύ τους, των Καπουλέτων και Μοντέγων. Ο Εσκάλους, Πρίγκιπας της Βερόνας, αναγγέλλει τιμωρία με θάνατο αν συνεχιστεί αυτή η πολύχρονη βεντέτα. Αργότερα, ο Κόμης Πάρης ζητά το χέρι της κόρης του Καπουλέτου, της Ιουλιέτας, όμως ο Καπουλέτος του ζητά να περιμένει δυο χρόνια.

Ο Ρωμαίος είναι ερωτευμένος με ανεκπλήρωτο έρωτα με τη Ροζαλίνα, ανιψιά του Καπουλέτου. Εντωμεταξύ ο Καπουλέτος ενθουσιάζεται με την ιδέα να παντρεύσει την Ιουλιέτα με τον Κόμη Πάρη και τον καλεί στην προγραμματισμένη εορταστική συνάθροιση των Καπουλέτων. Ο Ρωμαίος μαζί με τους φίλους του, Μπενβόλιο και Μερκούτιο, πηγαίνουν, λόγω του έρωτα του Ρωμαίου, απρόσκλητοι στη γιορτή προσδοκώντας να δουν τη Ροζαλίνα. Κατά τη διάρκεια της γιορτής ο Ρωμαίος

ερωτεύεται κεραυνοβόλα την Ιουλιέτα. Χορεύοντας μαζί μαθαίνουν ότι οι οικογένειες τους είναι αντίπαλες και πως κυριαρχεί μια αδυσώπητη έχθρα ανάμεσά τους.

Αψηφώντας τον κίνδυνο, ο Ρωμαίος ψάχνει να βρει την Ιουλιέτα, την οποία δεν μπορεί να ξεχάσει. Γλιστρά στα κρυφά στον κήπο των Καπουλέτων και ακούει κάτω από το μπαλκόνι της την Ιουλιέτα να εξομολογείται πως τον αγαπά παρόλο το μίσος των οικογενειών τους. Τότε της φανερώνεται και αποφασίζουν να παντρευτούν. Την επομένη κιόλας μέρα ο Ρωμαίος συναντά τον φίλο του, ιερέα Λαυρέντιο, ο οποίος συμφωνεί να τους παντρέψει, καθώς πιστεύει ότι αυτός ο γάμος θα έφερνε ένα τέλος στην έχθρα ανάμεσα στις δύο οικογένειες, και τους παντρεύει κρυφά.

Ο Τυβάλτος, ξάδερφος της Ιουλιέτας, ζητά σε μονομαχία τον Ρωμαίο επειδή εμφανίστηκε ακάλεστος στη γιορτή, μα εκείνος την απορρίπτει καθώς τον θεωρεί πλέον συγγενή του. Όμως ο Μερκούτιος, φίλος του Ρωμαίου, αποδέχεται την πρόκληση και σκοτώνεται από τον Τυβάλτο την ώρα που ο Ρωμαίος προσπαθεί να τους χωρίσει. Ο Ρωμαίος στη συνέχεια σκοτώνει τον Τυβάλτο. Ο Εσκάλους μαθαίνοντας το συμβάν εξορίζει τον Ρωμαίο. Ο Ρωμαίος, πριν φύγει, περνά με την Ιουλιέτα τη νύχτα στα διαμερίσματά της, ολοκληρώνοντας τον γάμο τους.

Ο Καπουλέτος, χωρίς να γνωρίζει για τον κρυφό γάμο τον δύο νέων, αποφασίζει να παντρέψει την Ιουλιέτα με τον Πάρη. Η Ιουλιέτα αρνείται και ο Καπουλέτος απειλεί να την αποκυρήξει. Η Ιουλιέτα παρακαλεί την μητέρα της να καθυστερήσει τον γάμο, όμως εκείνη την απορρίπτει. Έτσι επισκέπτεται τον ιερέα Λαυρέντιο για βοήθεια κι εκείνος καταστρώνει ένα σχέδιο σύμφωνα με το οποίο συμβουλεύει την Ιουλιέτα να πάρει ένα δηλητήριο που θα την κάνει να φαίνεται νεκρή για 42 ώρες, ενώ ταυτόχρονα θα στείλει ένα γράμμα στον Ρωμαίο να του εξηγήσει το σχέδιο ώστε να έρθει να την πάρει όταν αυτή ξυπνήσει και ενώ όλοι θα τη νομίζουν νεκρή. Η Ιουλιέτα παίρνει το δηλητήριο τη νύχτα πριν τον γάμο με τον Πάρη. Νομίζοντάς την νεκρή, οι Καπουλέτοι την μεταφέρουν να κείται στην οικογενειακή κρύπτη.

Ο αγγελιοφόρος δεν φτάνει ποτέ όμως στον Ρωμαίο και ο Ρωμαίος μαθαίνει πως η Ιουλιέτα πέθανε από τον υπηρέτη του, τον Βάλταζάρ. Συντετριμένος, ο Ρωμαίος αγοράζει δηλητήριο από ένα φαρμακείο και πηγαίνει στην κρύπτη των Καπουλέτων, όπου και συναντά τον Πάρη που έχει πάει να θρηνησει την Ιουλιέτα κατ' ιδίαν. Ο Πάρης πιστεύει πως ο

Ρωμαίος πήγε εκεί για να βανδαλίσει και του επιτίθεται, στη μάχη όμως σκοτώνεται από τον Ρωμαίο. Ο Ρωμαίος στη συνέχεια πίνει το δηλητήριο, νομίζοντας την Ιουλιέτα νεκρή. Έπειτα η Ιουλιέτα ξυπνά και, βρίσκοντας τον Ρωμαίο νεκρό, αυτοκτονεί με το μαχαίρι του.

Οι αντιμαχόμενες οικογένειες και ο πρίγκιπας φτάνουν στην κρύπτη και βρίσκουν και τους τρεις νεκρούς. Ο ιερέας Λαυρέντιος αφηγείται την ιστορία των δύο ερωτευμένων. Οι οικογένειες συμφιλιώνονται κάτω από τον θάνατο των παιδιών τους και συμφωνούν να δώσουν τέλος στη βίαιη διαμάχη τους. Το έργο τελειώνει με την ελεγεία του πρίγκιπα για τους ερωτευμένους: «Γιατί δεν υπήρξε ποτέ ιστορία πιο θλιβερή από αυτήν της Ιουλιέτας και του Ρωμαίου».

- **Julius Caesar (Ιούλιος Καίσαρ, 1599)**

Ο Βρούτος, φίλος του αυτοκράτορα Ιούλιου Καίσαρα και υπερασπιστής της δημοκρατίας, είναι ένας αέριος και στοχαστικός άνθρωπος, που αποτυχαίνει να πραγματώσει τους οραματισμούς του για τη δίκαιη και λογική οργάνωση του κόσμου. Η πορεία του αρχίζει να διαγράφεται από τη στιγμή που πείθεται από τον Κάσιο πως η δημοκρατία κινδυνεύει, μέχρι την τελική συντριβή του από τον Αντώνιο. Ενώ ο Βρούτος και ο Κάσιος πίστευαν ότι θα αποτρέψουν την πρόθεση του Ιούλιου Καίσαρα να γίνει μονάρχης, ουσιαστικά πέτυχαν την πραγματική κατάλυση της δημοκρατίας στο πρόσωπο του Οκτάβιου Αυγούστου.

Όπως και στα άλλα δράματα του Σαίξπηρ, η ανακύκλωση του εγκλήματος για την κατάκτηση της εξουσίας θα ολοκληρώσει την τραγωδία

- **Hamlet, prince of Denmark (Άμλετ, πρίγκιπας της Δανίας, 1599-1600)**

Κεντρικός χαρακτήρας της ιστορίας είναι ο νεαρός Πρίγκιπας Άμλετ, που έχει το ίδιο όνομα με τον πατέρα του, Βασιλιά της Δανίας, ο οποίος πέθανε απροσδόκητα. Ο θεός του νεαρού Άμλετ, Κλαύδιος, ανεβαίνει στο θρόνο και παντρεύεται τη χήρα του αδερφού του, Γερτρούδη. Ο Άμλετ είναι δυσαρεστημένος από την άνοδο του θείου του στο θρόνο, τον οποίο θεωρεί πολύ κατώτερο και ανάξιο σύγκρισης με τον πατέρα του, και τον εσπευσμένο γάμο της μητέρας του, Γερτρούδης, με τον αδερφό του νεκρού συζύγου της.

Ένα βράδυ, στους νυχτοφύλακες του Κάστρου Έλσινορ εμφανίζεται ένα

φάντασμα που μοιάζει στο νεκρό Βασιλιά Άμλετ, εξαφανίζεται όμως πριν ακούσουν το μήνυμα που ήθελε να τους μεταφέρει. Ειδοποιείται ο Πρίγκιπας Άμλετ και το φάντασμα επανεμφανίζεται και του αποκαλύπτει ότι ο πατέρας του δολοφονήθηκε από τον Κλαύδιο και τον διατάζει να πάρει εκδίκηση. Ο Άμλετ σχεδιάζει να αποκαλύψει την ενοχή του Κλαύδιου παριστάνοντας τον τρελό.

Από την τρέλα του Άμλετ έλκεται η προσοχή του Κλαύδιου και της Γερτρούδης, που βάζουν τους Ρόζεγκραντζ και Γκιλντεστέρν, παλιούς συμφοιτητές του Άμλετ, να τον παρατηρήσουν για να βρουν την αιτία της τρέλας του. Ο Πολώνιος, βασιλικός σύμβουλος, υποπτεύεται ότι αιτία της τρέλας του Άμλετ είναι η αγάπη του για την Οφηλία, την κόρη του. Ωστόσο, σε μια συνάντησή τους, όπου παρακολουθούνται, ο Άμλετ δε δείχνει να αγαπά την Οφηλία, καθώς της λέει να κλειστεί σε μοναστήρι.

Ο Άμλετ σχεδιάζει να ανεβάσει μια παράσταση που θα παρουσιάζει το φόνο του πατέρα του, σκοπεύοντας να ξεσκεπάσει τον Κλαύδιο. Κατά τη διάρκεια του έργου, ο Κλαύδιος αποχωρεί. Την κίνηση παρατηρεί ο Οράτιος, έμπιστος φίλος του Άμλετ, κι ο Άμλετ αποφασίζει να εκδικηθεί για το θάνατο του πατέρα του. Ετοιμάζεται να σκοτώσει τον Κλαύδιο, αλλά τον βρίσκει να προσεύχεται και σκέφτεται ότι αν τον σκοτώσει εκείνη τη στιγμή, ο Κλαύδιος θα πάει στον Παράδεισο, κάτι που δεν του αξίζει. Ωστόσο, όταν ο Άμλετ φεύγει, ο Κλαύδιος αποκαλύπτει ότι δεν προσευχόταν με πολλή ευλάβεια για κάτι.

Ο Άμλετ πηγαίνει να αντιμετωπίσει τη μητέρα του. Ακούγοντας ένα θόρυβο πίσω από μια κουρτίνα, τείνει το σπαθί του και κατά λάθος σκοτώνει τον Πολώνιο, που κρυφάκουγε. Φοβούμενος για την ασφάλειά του, ο Κλαύδιος στέλνει στην Αγγλία τον Άμλετ και μαζί τους Ρόζεγκραντζ και Γκιλντεστέρν, με εντολή να τον σκοτώσουν. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ο Άμλετ ανακαλύπτει την δολοπλοκία και οδηγεί στο θάνατο τους δύο επίδοξους δολοφόνους του. Το πλοίο τους πέφτει στα χέρια πειρατών αλλά ο Άμλετ πληρώνοντας λύτρα, τελικά αφήνεται ελεύθερος.

Γεμάτη θλίψη, η Οφηλία τρελαίνεται και πνίγεται σε ένα ποτάμι. Από τη Γαλλία επιστρέφει γεμάτος οργή ο Λαέρτης, γιος του Πολώνιου κι αδερφός της Οφηλίας. Ο Κλαύδιος πείθει το Λαέρτη ότι ο Άμλετ είναι υπεύθυνος για το θάνατο του Πολώνιου και, με την επιστροφή του Άμλετ στη Δανία, στοιχηματίζει ότι ο Άμλετ μπορεί να νικήσει στη μάχη το Λαέρτη. Η μάχη όμως είναι στημένη: το σπαθί του Λαέρτη έχει

δηλητήριο, όπως και το κρασί στο ποτήρι του Άμλετ.

Κατά τη διάρκεια της μάχης, η Γερτρούδη πίνει από το δηλητηριασμένο κρασί και πεθαίνει. Ο Λαέρτης καταφέρνει να τραυματίσει τον Άμλετ, αλλά λαβώνεται από τον ίδιο. Προτού ξεψυχήσει, αποκαλύπτει το σχέδιο δολοφονίας του Κλαύδιου εναντίον του Άμλετ. Ο Άμλετ, λίγο πριν αφήσει την τελευταία του πνοή από το δηλητήριο, καταφέρνει να σκοτώσει τον Κλαύδιο. Στη σκηνή καταφθάνει ο Φόρτινμπρας, ένας Νορβηγός φιλόδοξος πρίγκιπας που έρχεται εναντίον της Δανίας με το στρατό του. Ο Οράτιος αφηγείται όσα έχουν συμβεί κι ο Φόρτινμπρας διατάζει να αποδοθούν τιμές στο νεκρό Άμλετ.

- **Troilus and Cressida (Τρωίλος και Χρυσήδα, 1602)**

Βρισκόμαστε στον έβδομο χρόνο του Τρωικού πολέμου και οι μάχες έχουν ατονήσει. Από την πλευρά των Ελλήνων υπάρχει ανησυχία γιατί ο Αχιλλέας αρνείται να μπει στη μάχη και από την πλευρά των Τρώων αναποφασιστικότητα για το εάν θα πρέπει να επιστραφεί η Ελένη και να δοθεί τέλος στον πόλεμο. Παρά τις αντιρρήσεις του Έκτορα, οι Τρώες αποφασίζουν να συνεχίσουν τον πόλεμο. Σ' αυτό το ιδιότυπο πολεμικό κλίμα, ο έρωτας του νεαρού πρίγκιπα της Τροίας Τρωίλου με την κόρη του μάντη Κάλχα Χρυσήδα έχει ακριβό τίμημα, αφού οι Τρώες συμφωνούν με τους Αχαιούς να ανταλλάξουν τη Χρυσήδα με έναν αιχμάλωτο πολεμιστή. Η Χρυσήδα θα προδώσει πολύ σύντομα την αγάπη του Τρωίλου, και ο πόλεμος που θα αρχίσει ξανά θα οδηγήσει στο θάνατο του Πάτροκλου και του Έκτορα, που δολοφονείται άνανδρα από τον Αχιλλέα.

- **Othello, the Moor of Venice (Οθέλος, ο Μαυριτανός της Βενετίας, 1603)**

Ο μαύρος Οθέλος είναι αξιωματικός του στρατού της Δημοκρατίας της Βενετίας. Κρυφά παντρεύτηκε την όμορφη νεαρή και εύγλωττη Δυσδαιμόνα χωρίς τη συναίνεση του πατέρα της, Βραβάντιου. Όταν ο Ιάγος, ένας κακόβουλος στρατιώτης που είχε όνειρα προαγωγής του, βλέπει ότι ο Οθέλος αντί αυτού προάγει τον άπειρο Κάσσιο, βάζει το εκδικητικό του σχέδιο σε εφαρμογή. Ο Οθέλος εντελώς ανυποψίαστος πέφτει θύμα. Ο Ιάγος χρησιμοποιεί τον Ροδρίγο, ένα νεαρό, βαθιά ερωτευμένο με τη Δυσδαιμόνα, η οποία όμως δεν του ανταποκρίνεται.

Ο Βραβάντιος μαθαίνει για τον κρυφό γάμο και τον Οθέλο και

απευθύνεται στα δικαστήρια κατηγορώντας τον για μάγια, μια και ποτέ δεν πιστεύει ότι θα μπορούσε η κόρη του εθελοντικά να αγαπήσει «αυτόν τον ασχημομούρη». Ο Οθέλος και η Δυσδαιμόνα εκλιπαρούν τον πατέρα της να τους δώσει την ευχή του, γιατί αγαπιούνται αληθινά. Ο Οθέλος στέλνεται στην Κύπρο να πολεμήσει τους Τούρκους. Μαζί του ταξιδεύουν και η Δυσδαιμόνα, καθώς και ο Κάσσιος μαζί με τον Ιάγο που ακολουθείται από τη γυναίκα του Αιμιλία.

Ο Ιάγος δηλητηριάζει τη σχέση του Οθέλου, λέγοντάς του ότι η γυναίκα του τον απατά με τον Κάσσιο δείχνοντάς του για αποδεικτικό στοιχείο ένα μαντηλάκι που είχε δήθεν βρει. Ο Οθέλος γεμάτος καχυποψία κατηγορεί τη γυναίκα του για συζυγική απάτη και ψεύδος. Η Αιμιλία όμως του εκμυστηρεύεται την αλήθεια πριν την δολοφονήσει ο Ιάγος. Ο Ιάγος τελικά θα συλληφθεί και το σχέδιό του θα αποκαλυφθεί, ο Οθέλος όμως αυτοκτονεί από τις τύψεις.

- **Macbeth (Μάκβεθ, 1603-1606)**

Ο στρατηγός Μάκβεθ, ξάδελφος του βασιλιά της Σκωτίας Ντάνκαν, έχει πάει να καταστείλει μία επανάσταση. Γυρίζει νικητής και τροπαιούχος μαζί με τον φίλο του, Μπάνκο, με τον οποίο συζητάνε για τον καιρό και για τη νίκη ("Δεν είδα 'μέραν, 'σαν αυτήν, τόσον φρικτήν κι' ωραϊαν!"). Στο δρόμο τους συναντάνε τρεις μάγισσες που προφητεύουν ότι ο Μάκβεθ θα γίνει βασιλιάς και ότι βασιλιάδες θα γίνουν και οι απόγονοι του Μπάνκο. Παρακινούμενος τότε από την αχαλίνωτη φιλοδοξία του, ο Μάκβεθ συλλαμβάνει ένα σατανικό σχέδιο: να σκοτώσει τον Ντάνκαν και να πάρει το θρόνο.

Μ' ένα γράμμα εκμυστηριεύεται τα σχέδιά του στη γυναίκα του, τη λαίδη Μάκβεθ, κι εκείνη περισσότερο σατανική και φιλόδοξη, συμφωνεί μαζί του. Έτσι, όταν ο Ντάνκαν έρχεται να τους επισκεφτεί στον πύργο τους, αποφασίζουν να πραγματοποιήσουν το σκοπό τους.

Μόλις ο βασιλιάς πέφτει να κοιμηθεί, μεθούν τους δύο φρουρούς του και ο Μάκβεθ παίρνει τα μαχαίρια τους και δολοφονεί μ' αυτά τον κοιμισμένο Ντάνκαν. Έπειτα τα βάζει κοντά στους δύο ανύποπτους φρουρούς για να ενοχοποιηθούν αυτοί για το στυγερό έγκλημα. Ένα χτύπημα στην εξώπορτα κάνει τον Μάκβεθ και τη λαίδη ν' αποσυρθούν τρομοκρατημένοι στα διαμερίσματά τους για να επιστρέψουν σε λίγα

λεπτά, φαινομενικά ατάραχοι και να υποδεχτούν τους ξαφνικούς επισκέπτες, τον Μακντόφ και τον Λέννοξ, δύο άλλους Σκώτους ευπατρίδες της Αυλής. Ο Μακντόφ ζητά να δει επειγόντως το βασιλιά και τότε αποκαλύπτεται η τρομερή δολοφονία.

Όλοι υποθέτουν πως οι δύο μεθυσμένοι φρουροί είναι οι φονιάδες και ο Μάκβεθ τούς σκοτώνει αμέσως για να μη φανερωθεί η αλήθεια. Στο μεταξύ, οι δύο γιοι του δολοφονημένου βασιλιά, ο Μάλκολμ και ο Ντόναλμπαιν, νοιώθοντας μία απειλή να τριγυρίζει κι αυτούς, το σκάνε και εξαφανίζονται από τη Σκωτία. Έτσι μένει ελεύθερο το πεδίο για τον Μάκβεθ που σαν πρώτος ξάδελφος του Ντάνκαν ανακηρύσσεται βασιλιάς.

Διατηρώντας όμως στη μνήμη του την προφητεία των μαγισσών ότι ο φίλος του, στρατηγός Μπάνκο, θα αποκτήσει τέκνα που θα γίνουν βασιλιάδες, πληρώνει επαγγελματίες κακούργους και τους βάζει να δολοφονήσουν τον Μπάνκο και το γιο του. Η απόπειρά τους πετυχαίνει κατά το ήμισυ. Ο Μπάνκο σκοτώνεται αλλά ο γιος του, ο Φληνς, κατορθώνει να ξεφύγει.

Ο Μάκβεθ το πληροφορείται οργισμένος και τρομοκρατημένος μαζί. Αρχίζει να βλέπει φαντάσματα και η παράξενη συμπεριφορά του γίνεται αντιληπτή και ύποπτη σε όσους τον παρακολουθούν. Εφιάλτες έχει επίσης και η λαίδη Μάκβεθ.

Αποφασισμένος να δώσει ένα τέλος στις τύψεις συνειδήσεως που βασανίζουν και τους δύο, ο Μάκβεθ πηγαίνει και βρίσκει εκ νέου τις τρεις μάγισσες ζητώντας να του πουν ό,τι ξέρουν για το μέλλον. Εκείνες τον συμβουλεύουν να φυλάγεται από τον Μακντόφ, τον καθησυχάζουν όμως λέγοντάς του πως δεν έχει τίποτα να φοβηθεί από οποιονδήποτε άνθρωπο βγαλμένο από τη μήτρα της μάνας του και ότι δεν πρόκειται να ηττηθεί εκτός εάν "εις την Δουνσινάνην ν' αναιβή το δάσος της Βερνάμης!". [Αλλά στο τελευταίο ερώτημά του αντί για απάντηση, τού φανερώνουν μπροστά στα μάτια του το όραμα μίας σειράς βασιλιάδων που στην κορυφή της στέκει ο Μπάνκο.

Στην Αγγλία, ο Μακντόφ ενημερώνεται από τον Ρος ότι "Επάτησαν το κάστρον σου! Τη γυναίκα σου και τα παιδιά σου τα έσφαξαν αλύπητα!". [Πολλοί ευγενείς βλέπουν πλέον τον Μάκβεθ ως τύραννο. Ο Μάλκολμ (πρωτότοκος γιος του βασιλιά Ντάνκαν) συγκεντρώνει στρατό μαζί με τον Μακντόφ και τον Σίγουαρντ και κινείται κατά του Μάκβεθ.

Ο Μάκβεθ αντιλαμβάνομενος τον ερχομό του Μάλκολμ, παρατηρεί τα κλαδιά από τα δέντρα του δάσους Μπέρναμ που κρατούσε στα χέρια του ο στρατός και αρχίζει να κατανοεί τη σημασία της προφητείας των μαγισσών. Εν τω μεταξύ η Λαίδη Μάκβεθ καταλαμβάνεται από τρομερές νευρικές κρίσεις, σηκώνεται από το κρεβάτι της και ως υπνοβάτης αντιλαμβάνεται ότι τα χέρια της είναι αιματοβαμμένα και πεθαίνει. Τότε ο Μάκβεθ παραδίδει ένα μονόλογο ("Αύριον, και αύριον, και αύριον") αν και η αιτία θανάτου της λαίδης Μάκβεθ δεν αποκαλύπτεται, μερικοί υποθέτουν ότι αυτοκτόνησε, όπως υποθέτει και ο Μακντόφ: "μονάχη της, ως φαίνεται, επήρε την ζωή της").

Η μάχη κορυφώνεται με τη δολοφονία του νεαρού Σίγουαρντ και με την αντιπαράθεση μεταξύ του Μακντόφ και του Μάκβεθ. Ο Μάκβεθ υπερηφανεύεται ότι δεν έχει κανένα λόγο να φοβάται τον Μακντόφ γιατί δεν μπορεί να σκοτωθεί από κανέναν άνθρωπο βγαλμένο από τη μήτρα της μάνας του. Ο Μακντόφ δηλώνει ότι "εξερριζώθη απ' της μητρός του τα σπλάγχνα πριν της ώρας!" (δηλαδή γεννήθηκε με καισαρική τομή) και τότε ο Μάκβεθ αντιλαμβάνεται πολύ αργά ότι έχει παρερμηνεύσει τα λόγια των μαγισσών. Ο Μακντόφ αποκεφαλίζει τον Μάκβεθ κι έτσι πληροί την τελευταία από τις προφητείες των μαγισσών.

- **King Lear (Βασιλιάς Ληρ, 1603-1606)**

Ληρ, βασιλιάς της Βρετανίας, πριν μοιράσει το βασίλειό του στις τρεις θυγατέρες του, τη Γονερίλη, τη Ρεγάνη και την Κορδέλια, ζητάει από την καθεμιά να του δηλώσει το μέγεθος της αγάπης της (α' απόσπασμα). Παρά τις συμβουλές του δούκα του Κεντ, αποκληρώνει την Κορδέλια κι εξορίζει το δούκα. Την αποκληρωμένη κόρη παντρεύεται ο βασιλιάς της Φραγκίας.

Ο Ληρ φιλοξενείται με τη σειρά κάθε μήνα από τις δυο μεγαλύτερες κόρες. Μολονότι έχει παραδώσει την εξουσία, εξακολουθεί να συμπεριφέρεται με αυταρχισμό. Ο δούκας του Κεντ, μεταμφιεσμένος, μπαίνει στην υπηρεσία του και του συμπαραστέκεται στους εξευτελισμούς που υφίσταται. Τελικά οι δυο κόρες διώχνουν τον πατέρα τους Ληρ, που ακολουθούμενος από τον πιστό του δούκα, μεταμφιεσμένο πάντα, και από το γελωτοποιό του περιπλανιέται μέσα σε μια άγρια νύχτα με καταιγίδα και καταφεύγει σ' ένα καλύβι ξεστομίζοντας βαριές

κατάρεις.

Από κει οι πιστοί του τον φυγαδεύουν στο Ντόβερ, απέναντι από τις γαλλικές ακτές. Στο μεταξύ ο δούκας της Κορνουάλης, σύζυγος της Ρεγάνης, σκοτώνεται σε μια συμπλοκή, ενώ ο βασιλιάς της Φραγκίας αποβιβάζεται με στρατό στο Ντόβερ. Η Κορδέλια ειδοποιείται κι έρχεται να συναντήσει τον πατέρα της που βρίσκεται πια στα πρόθυρα της τρέλας. Η συνάντηση γίνεται στο φράγκικο στρατόπεδο (β' απόσπασμα). Ακολουθεί σύγκρουση των φράγκικων και αγγλικών στρατευμάτων και νικούν οι Αγγλοι. Ο Ληρ και η Κορδέλια συλλαμβάνονται και φρουρούνται. Ανάμεσα στις δυο βασίλισσες αδελφές, τη Γονερίλη και τη Ρεγάνη, ξεσπάει διχόνοια. Η Γονερίλη δηλητηριάζει τη Ρεγάνη και η ίδια αυτοκτονεί. Η Κορδέλια δολοφονείται και ο Ληρ ξεψυχάει κρατώντας στην αγκαλιά του το σώμα της.

- **Antony and Cleopatra (Αντώνιος και Κλεοπάτρα, 1606)**

Το έργο αυτό ο Σαίξπηρ το έγραψε το 1607 ή στις αρχές του 1608 και για οδηγό του είχε τον Πλούταρχο, τον οποίο ακολουθεί πιστά. Η υπόθεση του εκτυλίσσεται στη Ρώμη και στην Αλεξάνδρεια, και ανήκει στα "Ρωμαϊκά έργα" του ποιητή, μαζί με τον "Ιούλιο Καίσαρα" και τον "Κοριολανό". Οι δύο τραγικοί ήρωές του και εραστές δεν είναι παιδιά στην πρώτη τους νεότητα, όπως ο Ρωμαίος και η Ιουλιέτα, αλλά ώριμοι που ζουν ένα πάθος γεμάτο δύναμη και γενναιότητα ψυχής.

Ο Σαίξπηρ δικαιώνει τον έρωτά τους αυτό δείχνοντας την αφοσίωση των ερωτευμένων, που φτάνει ως το θάνατο: το τέλος της τραγωδίας του Αντωνίου και της Κλεοπάτρας είναι ο θρίαμβος δύο ανθρώπων που παθιάζονται τόσο, ώστε συγχωρούν βασικότατα λάθη ο ένας του άλλου. Παράλληλα, στο έργο φαίνεται καθαρά το πολιτικό μήνυμα: η ευθύνη εκείνων που κυβερνούν και η αφροσύνη τους όταν καταλαμβάνονται απο προσωπικές αδυναμίες.

- **Coriolanus (Κοριολανός, 1607)**

Η πλοκή του υφαίνεται με κύριο υλικό την υπερηφάνεια που αγγίζει τα όρια της έπαρσης. Ο Γαίος Μάρκιος Κοριολανός, γενναίος στρατηγός των Ρωμαίων, έρχεται σε σύγκρουση με τους συμπατριώτες του, αυτό το «πολυκέφαλο πλήθος» αλλά και με τη ρωμαϊκή Σύγκλητο και καταλήγει να ζητήσει τη βοήθεια του Αουφίδιου, στρατηγού των Βόλσκων, εχθρών των Ρωμαίων. Το τέλος του έργου και η δολοφονία του ήρωα

Κοριολανού από συνωμότες καταδεικνύει για άλλη μια φορά την αποστροφή του Σαίξπηρ για το ανώνυμο πλήθος, αυτή την «πρόστυχη μάζα» όπως λέει ο ίδιος.

Η σχέση λαού-εξουσίας, αλλά και λαού-ηγέτη αναλύονται εδώ πιο πολύ απ' οποιοδήποτε έργο του μεγάλου δραματουργού, ενώ ταυτόχρονα λυρικές διηγήσεις και σοφοί μονόλογοι συμπληρώνουν ψηφίδα την ψηφίδα το ρωμαϊκό μωσαϊκό που δεν είναι πολύ διαφορετικό απ' αυτό της κοινωνίας στην Ελισαβετιανή εποχή.

- **Timon of Athens (Τίμων ο Αθηναίος, 1607)**

Ο πλούσιος Αθηναίος ευγενής Τίμων ξοδεύει τα χρήματά του σε τεράστια συμπόσια από τα οποία περνάει ολόκληρη η Αθήνα. Όλοι όσοι τον περιτριγυρίζουν του δείχνουν αγάπη και τον κολακεύουν για ν' απολαμβάνουν τα δώρα του. Πολύ σύντομα του ανακοινώνεται πως έχει χρεοκοπήσει και όταν θα τρέξει στους "φίλους" του για να ζητήσει βοήθεια, το μόνο που θα εισπράξει είναι άρνηση. Οργισμένος από αυτό ο Τίμων απαρνείται ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, γίνεται μισάνθρωπος και αποφασίζει να πεθάνει μόνος μακριά από τους ανθρώπους που τόσο πολύ τον απογοήτευσαν.

- **Cymbeline (Κυμβελίνος, 1609)**

Η Ιμογένη, κόρη του Βρετανού βασιλιά Κυμβελίνου, παρά την επιθυμία του πατέρα της παντρεύεται έναν «παρακατιανό», τον Πόστουμο Λεονάτο, αντί για τον βραδύνου Κλότεν. Ο Κλότεν είναι ο γιος της δεύτερης συζύγου και Βασίλισσας του Κυμβελίνου, μιας μοχθηρής γυναίκας που τον έχει μετατρέψει σε πιόνι της.

Η Dame Έλλεν Τέρρυ ως Ιμογένη, σε μια από τις τελευταίες της παραστάσεις

Ο Κυμβελίνος εξορίζει τον Πόστουμο στην Ιταλία, όπου γνωρίζει τον γλυκομίλητο Ιάκιμο. Ο Ιάκιμος πιστεύει πως όλες οι γυναίκες είναι εκ φύσεως ακόλαστες, γι' αυτό βάζει στοίχημα με τον Πόστουμο ότι θα καταφέρει να ξελογιάσει την Ιμογένη. Όντως πηγαίνει στη βασιλική αυλή, αλλά δεν καταφέρνει να γοητεύσει την πριγκίπισσα, γι' αυτό καταφεύγει σε δόλια μέσα: κρύβεται μέσα σε ένα μπαούλο, μπαίνει στο δωμάτιό της όταν κοιμάται και κλέβει ένα βραχιόλι που της είχε χαρίσει ο Πόστουμος.

Ο Ιάκιμος γυρίζει στην Ιταλία και πείθει τον Πόστουμο ότι κέρδισε το στοίχημα, δείχνοντάς του το βραχιόλι και περιγράφοντας την κρεβατοκάμαρα της Ιμογένης. Έξαλλος εκείνος από τη συζυγική «απιστία», στέλνει μήνυμα στον υπηρέτη του, Πιζάνιο, να δολοφονήσει την Ιμογένη. Ωστόσο, ο Πιζάνιο πιστεύει στην αθωότητα της Ιμογένης, την πείθει να μεταμφιεστεί ως άντρας και να ψάξει τον σύζυγό της, ενώ λέει ψέματα στον Πόστουμο ότι τη σκότωσε.

Η Ιμογένη χάνεται στις ερημιές της Ουαλίας και βρίσκει μια σπηλιά όπου ζουν ο άδικα καταδικασμένος ευγενής Βελάριος με τον Γουϊδέριο και τον Αρβιράγο: είναι κι οι δυο γιοι του Κυμβελίνου, αλλά το αγνοούν, κι ο Βελάριος τους απήγαγε για να εκδικηθεί την άδικη τιμωρία του. Την Ιμογένη έχει ακολουθήσει ο Κλότεν, που εμπλέκεται σε μονομαχία με τον Γουϊδέριο και σκοτώνεται. Η Ιμογένη δεν αισθάνεται καλά και πίνει ένα φίλτρο που της έδωσε η Βασίλισσα, η οποία ήθελε να τη δηλητηριάσει. Ωστόσο, το φίλτρο δεν έχει τέτοια αποτελέσματα, παρά μόνο προκαλεί ένα βαθύ λήθαργο στην πριγκίπισσα, η οποία όταν ξυπνά βλέπει το νεκρό Κλότεν και τον μπερδεύει για τον σύζυγό της.

Στη Βρετανία, εν τω μεταξύ, εισβάλλει στρατός από Ρωμαίους για να διεκδικήσουν την πληρωμή ενός φόρου, στον οποίο βρίσκονται και ο Πόστουμος με τον Ιάκιμο. Ο Πόστουμος βρίσκει την πανοπλία ενός Βρετανού χωρικού και ρίχνεται στη μάχη με τη Βρετανία, όπου επιδεικνύει γενναιότητα επιδιώκοντας να πεθάνει, καθώς μετάνιωσε για την εντολή δολοφονίας της Ιμογένης που εκπλήρωσε ο υπηρέτης του.

Οι Ρωμαίοι ηττούνται, με τη συνδρομή του Βελάριου, του Γουϊδέριου και του Αρβιράγου, κι ο Πόστουμος αλλάζει και πάλι πανοπλία και θέλοντας να αυτοτιμωρηθεί, συλλαμβάνεται ως Ρωμαίος αιχμάλωτος.

Εκείνο το βράδυ, ο θεός Δίας μεσολαβεί και υπόσχεται δικαίωση στους προγόνους του Πόστουμου για τον απόγονό τους. Την επόμενη μέρα, ο Κυμβελίνος καλεί τους αιχμαλώτους ενώπιόν του κι έτσι λύεται η παρεξήγηση. Ο Πόστουμος και η Ιμογένη είναι και πάλι μαζί, αποκαλύπτεται η πραγματική ταυτότητα των γιων του Κυμβελίνου, ο Βελάριος συγχωρείται κι η Βασίλισσα πεθαίνει. Ως τελική χειρονομία καλής θέλησης, ο Κυμβελίνος ελευθερώνει τους Ρωμαίους αιχμαλώτους και πληρώνει τον φόρο.

Οι κωμωδίες

Η κωμωδία των παρεξηγήσεων

Όλος ο μύθος στηρίζεται στο σκηνικό εύρημα της ύπαρξης διδύμων επί σκηνής, με τις επακόλουθες παραγνωρίσεις και παρεξηγήσεις. Μπλέκοντας τόπους, χρόνους, άρχοντες και κοινωνικά συστήματα, ο Σαίξπηρ γράφει μια θεατρική φάρσα με θαυμαστή ενότητα δράσης, αστείρευτη φαντασία και πολλά διασκεδαστικά επεισόδια.

Το ημέρωμα της στρίγγλας

Το νεανικό αυτό έργο του Σαίξπηρ είναι μια ρομαντική κωμωδία και ένα παιχνίδι συνεχόμενων ανατροπών, που υπερβαίνει τα όρια της φάρσας. Ένα σχόλιο για την συνειδητή αφοσίωση, μέσα σε ένα κόσμο που αντιμετωπίζει τον γάμο ως πρόσχημα, αλλά αρνείται να δει την ουσία του.

Οι δύο άρχοντες της Βερόνας

Κωμωδία φαρσικών καταστάσεων γραμμένη το 1593-1594, σε στίχους και ρυθμούς που θυμίζουν πολύ τα αγγλικά σονέτα του 16ου αιώνα. Θέμα της η ανάγκη των ανθρώπων της Αναγέννησης για ταξίδια, αλλά και ο ανταγωνισμός μεταξύ φίλων όταν προκύπτουν ερωτικές διαφορές μεταξύ τους.

Αγάπης αγώνας άγονος

Το τέλος είναι κάπως ασυνήθιστο για σαιξπηρικό έργο και γενικότερα κωμωδία της ελισαβετιανής περιόδου. Ωστόσο, το Αγάπης Αγώνας Άγονος συχνά θεωρείται ως το πιο κραυγαλέα "διανοητικό" έργο του Σαίξπηρ, καθώς βρίθει από εκλεπτυσμένα λογοπαίγνια, λογοτεχνικές αναφορές και μια συρραφή των τότε ποιητικών φορμών.

Όνειρο Θερινής Νυκτός

Σαν ένα παιχνίδι εκείνη η ιστορία του Λύσανδρου και της Ερμίας, του Δημήτριου και της Ελένης, τεσσάρων νέων που κρύβονται στο δάσος, για να απολαύσουν τον έρωτα έτσι όπως τον επιθυμούν, μακριά από τους κανόνες που τους επιβάλλονται. Και σαν παιχνίδι συνεχίζεται, ένα παιχνίδι παρεξηγήσεων, ανατροπών και μαγικών παρεμβάσεων.

Ο Έμπορος της Βενετίας

Ένας έμπορος από τη Βενετία, ο Αντόνιο, θέλοντας να βοηθήσει τον ερωτευμένο φίλο του Μπασάνιο να κερδίσει την καρδιά μιας πλούσιας αρχόντισσας, της Πόρσιας, δανείζεται ένα μεγάλο χρηματικό ποσό από τον Εβραίο τοκογλύφο, τον Σάυλοκ. Υπογράφει λοιπόν επιπόλαια ένα συμβόλαιο με έναν φοβερό όρο: αν δεν εξοφλήσει εμπρόθεσμα το χρέος του, να έχει ο Σάυλοκ το δικαίωμα να κόψει ένα κομμάτι από τη σάρκα του.

Οι εύθυμες κυράδες του Ουίνζορ

Το έργο "Εύθυμες Κυράδες" η παράδοση το θέλει να 'χει γίνει λιγότερο με τη βούληση του ποιητή και περισσότερο με τη βούληση της βασίλισσας. Έτσι εξηγείται πώς ο πεθαμένος και διαβασμένος Φάλφαστ κάνει ξανά την παρουσία του, όχι σαν φάντασμα να τρομοκρατήσει, παρά ολοζώντανος, με όλες τις πληθωρικές σάρκες του που δεν τον άφηναν "να ιδεί το γόνατό του". Μαζί και την ... αυλή του που είχε όταν εξούσε σαν βασιλιάς του γέλιου. Όλοι οι παρόντες σαν να χε επισυμβεί η Δευτέρα Παρουσία, είχαν μαζευτεί από τα πέραντα, είχανε συγκολλήσει τα κομμάτια τους κι είχαν πια αναλάβει υπηρεσία εδώ να εκτελέσουν τη βασιλική διαταγή, δηλαδή τον κανόνα, την τιμωρία που του είχαν βάλει και απαιτούσε για χάρη των "Εύθυμων Κυράδων του Ουίνζορ", ο Φάλφαστ να παίζει τον μπούφο.

Πολύ κακό για το τίποτα

Παντρολογήματα και προξενιά τελειώνουν με στέφανα και γάμους και ο έρωτας υμνείται ως η πηγή της ζωής, της υγείας και της φυσικής ορμής.

Όπως σας αρέσει

Το θέμα για το "Όπως αγαπάτε" ο Σαίξπηρ το πήρε από ένα έργο φυγής που ήταν τότε στη μόδα. Ωστόσο ο ποιητής δε σέρνεται από τη μόδα. Εδώ η φυγή ήταν από ανώτερη βία, ζήτημα ζωής. Επειδή δεν πρόκειται για φυγή εθελοντική παρά για καταφύγιο που ζητούν και βρίσκουν στο δάσος άνθρωποι κυνηγημένοι, εξορισμένοι και διωγμένοι από τον τόπο τους επί ποινή θανάτου.

Τέλος καλό, όλα καλά

Η Ελένη, μια ορφανή κοπέλα που μεγαλώνει υπό την κηδεμονία της Κόμισσας του Ρουσιγιόν, είναι ερωτευμένη με το γιο της Κόμισσας, τον Μπερτράμ. Ο έρωτάς της δεν βρίσκει ανταπόκριση. Όταν, όμως, ο βασιλιάς της Γαλλίας αρρωσταίνει βαριά και η Ελένη κατορθώνει να τον γιατρέψει, χρησιμοποιώντας μια παλιά θεραπευτική συνταγή που της άφησε κληρονομιά ο φημισμένος γιατρός πατέρας της, ζητάει για ανταμοιβή της από το βασιλιά να διαλέξει τον άντρα της ανάμεσα στους αυλικούς. Και, βέβαια, διαλέγει τον Μπερτράμ. Εκείνος όμως, αρνείται να δεχτεί αυτόν το γάμο και δραπετεύει σε άλλη χώρα.

Με το ίδιο μέτρο

Σε αυτήν την ιδιότυπη πολιτική μαύρη κωμωδία οι χαρακτήρες είναι απόλυτοι. Η επιθυμία έρχεται σταδιακά να καταρρίψει τη λογική τους και η σύγκρουση με την ανθρώπινη αδυναμία τους να ζήσουν σύμφωνα με τις υψηλές αρχές που πρεσβεύουν φαντάζει αναπότρεπτη.

Περικλής

Ο Περικλής, Ο πρίγκιπας της Τύρου, ένα από τα πιο δημοφιλή έργα του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ στην ελισαβετιανή εποχή.

Το χειμωνιάτικο παραμύθι

Μαζί με τον Περικλή, τον Κυμβελίνο, την Τρικυμία και τον Ερρίκο Ή, το Χειμωνιάτικο παραμύθι ανήκει στα έργα της τελευταίας συγγραφικής περιόδου του Σαίξπηρ, έργα που έχουν πολλές γλωσσικές, στιχουργικές, υφολογικές και θεματικές ομοιότητες. Ως θέμα τους έχουν ερωτικές ιστορίες ατόμων σε υψηλά αξιώματα, γεγονότα στα οποία καθοριστικό ρόλο παίζουν οι υπερφυσικές δυνάμεις και η τύχη και ηρωικές περιπέτειες τόσο σε αυλικό όσο και σε βουκολικό περιβάλλον.

Σονέτα

Στα 154 σονέτα, εξυμνείται η ομορφιά, η νεότητα, ο έρωτας, η αγάπη, τα τεχνάσματα, το φευγαλέο και επίμονο βλέμμα, η πίστη, η κατάκτηση. Ο ποιητής απευθύνεται στο αγαπημένο πρόσωπο τρυφερά, υπαινικτικά, παιχνιδιάρικα. Άλλοτε εξομολογητικά, σαρκαστικά, έμμεσα. Αναγνωρίζει το θαύμα της ομορφιάς και το δώρο του έρωτα, εκλιπαρεί και διεκδικεί

την αγάπη, παραδέχεται την ήττα και τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος στο παιχνίδι της σαγήνης και της αποπλάνησης. Γνωρίζει τους μύθους αλλά και το μύθο του έρωτα που είναι καταλυτικός και κυρίαρχος και έχει κώδικες και νόμους που υπερβαίνουν τη λογική και την ανθρώπινη μοίρα. Λογοπαίγνια, φιλοσοφικές διαπλοκές μιας σκέψης ζωηρής, μιας φαντασίας τολμηρής καμώματα, περιγραφές της εξιδανικευμένης ομορφιάς με τις εικόνες της φύσης και την τέχνη της μουσικής συνεργούς, δίνουν στα ποιήματα μια χάρη ανάλαφρη, κυρίως εκεί που η αδιαφορία, η απόρριψη, η προδοσία, κλείνουν τον κύκλο της έλξης, της συναίνεσης, της κατάκτησης. Διακρίνεις διαβάζοντας αυτά τα ποιήματα, πυρήνες σκέψης που συναντάς στα τόσο σύνθετα θεατρικά του έργα που περιγράφουν τόσο διεισδυτικά την ανθρώπινη περιπέτεια. Αν κανείς συγκρίνει αυτά τα σονέτα με τα θεατρικά κείμενα, σίγουρα φαντάζουν ανώριμα και λίγα και ως προς τα εκφραστικά μέσα πολύ φτωχά. Όμως έχουν μια νεανική φρεσκάδα και μια γοητευτική λάμψη μιας παλαιάς εποχής που μας συγκινεί γιατί παραμένει ίδια στους εκφραστικούς της κώδικες και στους θεματικούς της άξονες, σαν χρυσό νόμισμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4^η

ΤΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣΑΜΕ

ΟΡΕΣΤΕΙΑ

Η τριλογία Ορέστεια τοποθετείται χρονικά αμέσως μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου. Ο Αγαμέμνων, οι Χοηφόροι και οι Ευμενίδες πραγματεύονται την τραγική μοίρα του οίκου των Ατρείδων. Μετά από πολύχρονη απουσία, ο Αγαμέμνων επιστρέφει στην Ελλάδα φέρνοντας μαζί του, αιχμάλωτη από τον Τρωικό πόλεμο την Κασσάνδρα, την ομορφότερη από τις κόρες του βασιλιά της Τροίας. Η Κασσάνδρα προικισμένη από τον Απόλλωνα με το χάρισμα της προφητείας προφητεύει τον θάνατο της και τον θάνατο του Αγαμέμνονα από τα χέρια της γυναίκας του της Κλυταιμνήστρας και του εραστή της Αίγισθου, που οργανώνουν την δολοφονία για να εκδικηθούν τη θυσία της Ιφιγένειας. Ο Αίγισθος και η Κλυταιμνήστρα παίρνουν έτσι την εξουσία στο Άργος. Ο Ορέστης που ήταν εξόριστος, επιστρέφει ενήλικος πια κρυφά στο βασίλειο. Με την προτροπή της αδερφής του Ηλέκτρας σκοτώνει τον Αίγισθο και την Κλυταιμνήστρα, εκθέτοντας έτσι τον εαυτό του στην εκδίκηση των Ερινύων, των αρχαίων θεοτήτων που είναι ταγμένες να τηρούν το προγονικό δίκαιο: το αίμα πρέπει να ξεπλυθεί με αίμα. Ο Ορέστης τελικά αθώνεται από το δικαστήριο των Αθηνών, το ανώτατο όργανο της ανθρώπινης δικαιοσύνης. Η Αθηνά, θεά του Λόγου και προστάτρια της πόλης που φέρει το όνομα της δίνει στους ανθρώπινους νόμους τη δύναμη να επικρατήσουν πάνω στη βίαη δικαιοσύνη των πρωτόγονων θεοτήτων. Οι Ερινύες μεταμορφώνονται σε καλόβουλες θεές, τις Ευμενίδες

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Ο Αγαμέμνονας λείπει στρατηλάτης στην Τροία και στο Άργος. Στο παλάτι η Κλυταιμνήστρα περιμένει το σημάδι ότι νίκησαν οι Αργείοι και θα γυρίσει ο άντρας της. Το σημάδι φάνηκε, το παλάτι αναστατώνεται, ο Χορός συγκεντρώνεται μπροστά στο παλάτι και ρωτούν να μάθουν και η υποψία τους τον σπρώχνει το νου τους στο κακό, για όσα έκανε ο

Αγαμέμνονας τότε και για όσα κάνει η Κλυταιμνήστρα τώρα. Βγαίνει μετά η Κλυταιμνήστρα και θριαμβολογεί ότι έπεσε η Τροία και λέει υπονοούμενα και ο Χορός αναλογίζεται το παρελθόν και δένεται ο φόβος του με τα υπονοούμενα. Εκείνη την ώρα φτάνει ο κήρυκας και λέει για την άλωση της Τροίας και αναγγέλλει τον ερχομό του Αγαμέμνονα. Φτάνει ο Αγαμέμνονας, χαιρετά θεούς και γη, μιλάει περήφανος για τις σφαγές στην Τροία και λέει για το Άργος λόγια που υποψιάζουν και προδικάζουν συνέχειες. Βγαίνει η Κλυταιμνήστρα και υποδέχεται τον Αγαμέμνονα, συνταιριάζει τη χαρά του ερχομού με τη χαρά της εκπλήρωσης του σχεδίου της, την πίκρα των όσων πέρασε με τη πικρή γεύση των όσων σχεδιάζει. Και στρώνει κόκκινο χαλί να πατήσει σα θεός ο Αγαμέμνονας να μπει στο παλάτι και μπαίνει πρώτος και πίσω η Κλυταιμνήστρα ευχόμενη των ευχών της την εκπλήρωση. Η Κασσάνδρα σε κατάσταση προφητικής μανίας οραματίζεται τα προηγούμενα δεινά του παλατιού, περιγράφει ξέφρενη τη σφαγή που θα συμβεί και τη δική της, και προφητεύει την εκδίκηση που θα χτυπήσει τους φονιάδες. Ύστερα μπαίνει κι αυτή μέσα να σφαχτεί. Η Κλυταιμνήστρα θριαμβολογεί ενώ ο χορός θρηνεί για τη σφαγή του Αγαμέμνονα. Ο Αίγισθος φτάνει καμαρώνοντας για το σχεδιασμό του φόνου.

ΧΟΗΦΟΡΟΙ

Ο Ορέστης βρίσκεται σε δίλημμα για το τι πρέπει να κάνει σχετικά με τον φόνο της μητέρας του και σκέφτεται σοβαρά το ενδεχόμενο να γίνει μητροκτόνος. Η Ηλέκτρα τον παροτρύνει να την σκοτώσει για να εκδικηθεί το θάνατο των γονιών τους, και το κάνει τελικά.

Ο Αγαμέμνονας αρχικά πρέπει να πάθει επειδή είναι γιος του Ατρέα διότι είχε αδικήσει τον αδελφό του Θυέστη και του είχε σφάξει τον γιο όπου του τον είχε προσφέρει ως γεύμα αλλά και ο Θυέστης μοίχεψε την γυναίκα του Ατρέα.

Ο Αγαμέμνονας επίσης έφταιξε ο ίδιος για το χαμό της κόρης του Ιφιγένειας αλλά και επειδή είχε δείξει ασέβεια στους θεούς και στους βωμούς της Τροίας. Οι Τρώες έπειτα, που έθαψαν τον Πάρη και δέχτηκαν την πράξη της αρπαγής του θα τιμωρηθούν.

Η Κασσάνδρα μετά, επειδή ήταν κόρη του Πριάμου και αδερφή του

Πάρη έπρεπε να καταστεί και προσωπικά υπεύθυνη. Για αυτό όταν την ερωτεύτηκε ο Απόλλωνας αυτή τον αρνήθηκε και τώρα ο Απόλλωνας την οδηγεί στο χαμό της εμπλέκοντας την στο μίσος της Κλυταιμνήστρας και στη μοίρα του Αγαμέμνονα.

Ο Αίγισθος τέλος ο μικρότερος γιος του Θυέστη που πρέπει να πάρει εκδίκηση για λογαριασμό της Θεάς Δίκης , αλλά ο λόγος της εκδίκησης του πρέπει να ανανεωθεί και να γίνει προσωπικός και πρέπει να περάσει μέσα από το δόμο της μοιχείας του με τη Κλυταιμνήστρα και τελικά η Κλυταιμνήστρα δεν θα αποτελέσει εξαίρεση μέσα στην επιβεβαίωση τόσων κακών.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΡΑΝΟΥΣ

Η τραγωδία «**Οιδίπους Τύραννος**» είναι έργο του Σοφοκλή. Η χρονολογία συγγραφής του έργου θεωρείται άγνωστη. Εικάζεται ότι παρουσιάστηκε τελικά για πρώτη φορά το 428 π.Χ. Πολλοί κριτικοί, συμπεριλαμβανομένου και του Αριστοτέλη, θεωρούν τον *Οιδίποδα Τύραννο* ως την κορυφαία τραγωδία που έχει γραφτεί ποτέ. Βασίζεται στο Θηβαϊκό δραματικό κύκλο ή κύκλο των Λαβδακιδών. Κεντρική ιδέα είναι η θέση πως ο άνθρωπος δεν μπορεί ποτέ να ξεφύγει από το πεπρωμένο του.

Ο Λάιος, βασιλιάς της Θήβας, είχε πάρει χρησμό πως το παιδί που θα γεννούσε με την Ιοκάστη θα σκότωνε τον πατέρα του και θα παντρευόταν τη μητέρα του. Έτσι, όταν ο γιος τους γεννήθηκε, τρύπησαν τα πόδια του και τον άφησαν έκθετο στον Κιθαιρώνα. Κάποιος βοσκός βρήκε το βρέφος, το έσωσε και το έδωσε σε άλλο βοσκό, που το παρέδωσε στον αφέντη του, τον βασιλιά της Κορίνθου. Αυτός το μεγάλωσε σαν παιδί του. Όταν ο Οιδίπους μεγάλωσε, αμφιβάλλοντας για την καταγωγή του, πήγε στο μαντείο των Δελφών, όπου πληροφορήθηκε πως υπήρχε χρησμός σύμφωνα με τον οποίο έμελλε να σκοτώσει τον πατέρα του και να παντρευτεί τη μητέρα του. Θέλοντας να αποφύγει την πραγματοποίηση του φοβερού αυτού χρησμού, δεν επέστρεψε στην Κόρινθο και σ' εκείνους που θεωρούσε γονείς του. Στον δρόμο του όμως συνάντησε και αμυνόμενος σκότωσε τον Λάιο, αγνοώντας πως είναι πατέρας του. Όταν έφτασε στη Θήβα, έλυσε το αίνιγμα της Σφίγγας και κέρδισε τη βασιλεία της πόλης, παίρνοντας την Ιοκάστη γυναίκα του και αποκτώντας μαζί της τέσσερα παιδιά. Τη Θήβα έπληξε όμως φοβερός λοιμός, υπεύθυνος για τον οποίο είναι ο δολοφόνος του Λαίου. Ο Οιδίπους αναλαμβάνει να τον βρει και να σώσει την πόλη. Στην πορεία αναζήτησης του δολοφόνου, ο ήρωας ανακαλύπτει ποιος είναι πραγματικά ο ίδιος. Όχι μόνο είναι ο φονιάς του προηγούμενου βασιλιά της Θήβας, αλλά και δολοφόνος του πατέρα του και σύζυγος της μητέρας του. Έστερα από την αποκάλυψη της τραγικής αλήθειας, η Ιοκάστη απαγχονίζεται και ο Οιδίπους αυτοτυφλώνεται, εκλιπαρώντας για εξορία και ανησυχώντας για την τύχη των παιδιών του.

- **Δραματικό στοιχείο:** Εξωτερική δράση σημειώνουν οι παρόντες και οι απόντες ικέτες. Εσωτερική δραματικότητα (αγωνιώδη συναισθήματα) προκαλούν οι λόγοι του Οιδίποδα, του ιερέα και του Κρέοντα.
- **Τραγικό στοιχείο:** Η τραγικότητα του λαού, που δοκιμάζεται από το λοιμό και το (θανατικό) και η τραγικότητα του βασιλιά που πρέπει να βρει το φονιά του Λαίου, χωρίς καθόλου να υποπτεύεται ποιος είναι αυτός.
- **Ηθογραφία προσώπων:** Ο ιερέας ηθογραφείται ως θεοσεβής και δείχνει ενδιαφέρον για το λαό των Θηβαίων. Ο Οιδίποδας επίσης, ως βασιλιάς, προνοητικός και «φιλόπολις». Ο Κρέων σχεδόν δεν ηθογραφείται, γιατί απλώς μεταδίδει τη γνώμη του μαντείου και πληροφορίες για το θάνατο του Λαίου. Το γνωμολογικό του ιερέα και του Κρέοντα δείχνουν βαθειά πείρα ζωής.
- **Λογοτεχνικά- εκφραστικά μέσα:** Η γλώσσα είναι πλουσιότατη και εκφραστικότατη. Χρησιμοποιεί χαρακτηριστικές μεταφορές, επίθετα χαρακτηριστικά και περιγραφικά.
- **Ηθογραφία προσώπων:** Η αυτοκτονία της Ιοκάστης δικαιολογείται περισσότερο θεατρικά παρά από το χαρακτήρα της, του οποίου ελάχιστη σκηνογραφία έχουμε στο δράμα. Η απεγνωσμένη πράξη του Οιδίποδα (αυτοτυφλώνεται) δεν αποτελεί παραφωνία στο γενναίο και υψηλόφρονο χαρακτήρα του (αυτοτυφλώνεται για να μη βλέπει τα αίσχη του).
- **Στοιχεία πολιτισμού:** Είναι ενδεικτικό της λεπτότητας των ηθών και της πολιτιστικής καλλιέργειας των Αρχαίων ότι οι κακώσεις και οι θάνατοι δε γίνονται μπρος στα μάτια των θεατών.

Ο μύθος και η κεντρική ιδέα του δράματος

Ο αρχικός πυρήνας του μύθου είναι η οργή των θεών και ο λοιμός των Θηβών για το μίasma από το φόνο του Λαίου, ενώ προηγουμένως οι θεοί είχαν στείλει τη Σφίγγα.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Υπόθεση

Ο πρόλογος της τραγωδίας τοποθετείται χρονικά στο ξημέρωμα της ημέρας που ακολούθησε τη λύση της πολιορκίας. Ο Κρέοντας έχει ήδη δώσει την εντολή να μην ταφεί ο Πολυνείκης, ως προδότης, με την απειλή αυστηρής τιμωρίας (λιθοβολισμό) σε όποιον παραβεί τη διαταγή. Έξω από το ανάκτορο εμφανίζονται η Αντιγόνη και η αδερφή της η Ισμήνη. Η Αντιγόνη ανακοινώνει την απόφασή της να θάψει τον Πολυνείκη, σύμφωνα με τους θεϊκούς άγραφους νόμους που επιβάλλουν κανένα πτώμα να μην μένει άταφο, χωρίς νεκρικές τιμές. Η Ισμήνη αρνείται να συνεργαστεί, φοβούμενη τη δύναμη του Κρέοντα, και δεν καταφέρνει να αλλάξει τη γνώμη της Αντιγόνης.

Μετά τη φορτισμένη συνομιλία τους ακολουθεί η πάροδος του Χορού, που αποτελείται από γέροντες της Θήβας. Η πάροδος θριαμβολογεί τη νίκη εναντίον των εχθρών. Στη συνέχεια καταφθάνει ο Κρέοντας και ανακοινώνει τις νέες αξίες σύμφωνα με τις οποίες προτίθεται να κυβερνήσει την πόλη, καθώς και την απόφασή του για τη μη ταφή του Πολυνείκη. Στην επόμενη σκηνή μπαίνει αναπάντεχα ένας από τους φύλακες του άταφου πτώματος και ανακοινώνει ότι με άγνωστο τρόπο έγινε συμβολική ταφή του νεκρού, τον οποίο σκέπαζε τώρα λεπτή στρώση χώματος. Ο Κρέοντας διατάζει τον φύλακα να βρει τον παραβάτη και το επεισόδιο κλείνει με ένα χορικό που εξυμνεί την απεριόριστη δύναμη του ανθρώπου αλλά επισημαίνει την αδυναμία του απέναντι στις θεϊκές δυνάμεις και την αναπόφευκτη φύση του να δρα ενάντια στους νόμους θεών και ανθρώπων.

Στο δεύτερο επεισόδιο, επανέρχεται στη σκηνή ο φύλακας οδηγώντας την Αντιγόνη, που συνελήφθη όταν επιχείρησε εκ νέου ταφή. Ακολουθεί έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Αντιγόνης και Κρέοντα και στη συνέχεια έρχεται στη σκηνή και η Ισμήνη, που κατηγορείται από τον βασιλιά για συνεργασία στην ταφή. Αν και δεν είχε αναμιχθεί στην ταφή, η Ισμήνη δεν αποκρούει τις κατηγορίες και ο Κρέοντας αποφασίζει να τιμωρήσει και τις δύο. Στο δεύτερο στάσιμο ο Χορός θρηνεί τη μοίρα της

οικογένειας των Λαβδακιδών, που οι κατάρες της πλήττουν τώρα και τα νεότερα μέλη της.

Στο τρίτο επεισόδιο εμφανίζεται ο Αίμονας, γιος του Κρέοντα και αρραβωνιαστικός της Αντιγόνης, που στην αρχή προσπαθεί με σύνεση να μεταπείσει και έπειτα συγκρούεται με τον πατέρα του για το θέμα της ταφής και την τιμωρία της Αντιγόνης. Αδυνατώντας να αλλάξει γνώμη στον Κρέοντα, φεύγει από τη σκηνή αφήνοντας την απειλή στον πατέρα του πως δεν θα τον ξαναδεί. Με την παρότρυνση του Χορού ο Κρέοντας αποφασίζει να μην τιμωρηθεί η Ισμήνη και αλλάζει την τιμωρία για την Αντιγόνη να θαφτεί ζωντανή (και όχι να λιθοβολιστεί) ώστε να μην πέσει μίσημα την πόλη. Στο τρίτο στάσιμο ο Χορός εξυμνεί την παντοδυναμία του έρωτα μέσα στη τραγικότητα της σύγκρουσης του εθιμικού δικαίου με τον νόμο.

Το τέταρτο επεισόδιο περιλαμβάνει τον θρήνο της Αντιγόνης καθώς οδηγείται στον τάφο / φυλακή της. Μέσα στον θρήνο της παραλληλίζει αυτό που της συμβαίνει με την τύχη μιας θεάς, πράγμα στο οποίο ο Χορός αντιδρά θυμίζοντάς της τα παραπτώματα των γονιών της, και στο σημείο αυτό η Αντιγόνη ξεσπά με βαθύ πόνο. Εκεί εμφανίζεται ο Κρέοντας με λόγια σκληρά και διαταγές να πάνε να την θάψουν ζωντανή, ενώ η Αντιγόνη συνεχίζει το μοιρολόι και απαντά στα σκληρά του λόγια και τελικά οδηγείται στη σπηλιά από τους φύλακες. Στο χορικό που ακολουθεί ο Χορός προσπαθεί μάταια να φέρει παραδείγματα ώστε να δείξει στον Κρέοντα πως δεν έχει πράξει σωστά, όμως ο Κρέοντας παραμένει ανένδοτος και αμίλητος.

Στο πέμπτο επεισόδιο ο μάντης Τειρεσίας προειδοποιεί τον Κρέοντα ότι οι θεοί είναι οργισμένοι για την ασέβεια απέναντι στον νεκρό και δεν αποδέχονται τις θυσίες. Ο Κρέων τον κατηγορεί για χρηματισμό και του φέρεται με ασέβεια, αναγκάζοντάς τον να αποχωρήσει, όμως ο Τειρεσίας φεύγοντας κάνει προφητείες εναντίον του Κρέοντα, ο οποίος εύκολα πλέον πείθεται από τον Χορό να αλλάξει στάση και να αναιρέσει και τις δύο εντολές του. Στο πέμπτο στάσιμο ο Χορός κάνει αγωνιώδη επίκληση στον Βάκχο να συνδράμει για το καλό της πόλης.

Στη συνέχεια φθάνει ένας αγγελιοφόρος που ανακοινώνει, πρώτα στον Χορό και έπειτα και με λεπτομέρειες στην Ευρυδίκη, σύζυγο του

Κρέοντα, ότι ο Αίμονας αυτοκτόνησε. Εξιστορεί ότι χωρίς να γνωρίζει ο Αίμονας πως ο Κρέοντας είχε ανακαλέσει τις διαταγές του, πήγε στον τάφο / φυλακή της Αντιγόνης και τη βρήκε απαγχονισμένη. Όταν έφτασε εκεί ο Κρέοντας για να την αποφυλακίσει, έχοντας καθυστερήσει θάβοντας πρώτα τον νεκρό, ο Αίμονας του επιτέθηκε, αστόχησε και απελπισμένος αυτοκτόνησε. Η Ευρυδίκη φεύγει σιωπηλή και ακολούθως εμφανίζεται ο Κρέοντας κρατώντας τον νεκρό του γιο, θρηνώντας. Πάνω στον θρήνο του εμφανίζεται ο δεύτερος αγγελιοφόρος και του αναγγέλλει τον θάνατο της Ευρυδίκης που μόλις αυτοκτόνησε. Ο Κρέοντας συνθλίβεται εντελώς, παραδέχεται πως η αστοχασιά του έφερε όλο αυτό το κακό και αυτοεξορίζεται. Ο Χορός κλείνει την τραγωδία επαινώντας τη φρόνηση και κατακρίνοντας την αστοχασιά.

Πρόσωπα της τραγωδίας

- Αντιγόνη
- Ισμήνη, αδελφή της Αντιγόνης
- Κρέοντας, βασιλιάς των Θηβών και θεός της Αντιγόνης
- Αίμονας, γιος του Κρέοντα και αρραβωνιαστικός της Αντιγόνης
- Τειρεσίας, μάντης
- Ευρυδίκη, σύζυγος του Κρέοντα
- Φρουρός
- Πρώτος αγγελιοφόρος (άγγελος)
- Δεύτερος αγγελιοφόρος (εξάγγελος)
- Χορός, 15 γέροντες των Θηβών

"Η Αντιγόνη και οι ανθρώπινοι νόμοι" Η Αντιγόνη παίρνει μόνη της την απόφαση ν' αψηφήσει τον νόμο, ή ό,τι τουλάχιστον θεωρούνταν πως ήταν νόμος. Η απόφαση είναι σοβαρότατη και αναμφίβολα θα προκάλεσε σε πολλούς ακροατές μεγάλη προκατάληψη εναντίον της. Η Αντιγόνη, αψηφώντας τις καθιερωμένες αντιλήψεις, βάζει τον εαυτό της πάνω από τον νόμο του Κρέοντα και ισχυρίζεται πως ξέρει καλύτερα τι είναι δίκαιο. Αυτό είναι επικίνδυνο για τον καθένα και ιδιαίτερα επικίνδυνο για μια γυναίκα. Στην αρχή του δράματος η Αντιγόνη εκφράζει την περιφρόνησή της και δεν μπαίνει καθόλου στον κόπο να την εξηγήσει. Όσπου να συγκρουστεί με τον Κρέοντα, δεν προβάλλει καμιά

δικαιολογία της. Στο μεταξύ, το ακροατήριο, που αγαπά τους νόμους, μπορεί να την έχει υποψιαστεί και καταδικάσει, αν όχι για αλαζονική, τουλάχιστον για ανόητη. Η απόφασή της ν' αψηφήσει τους νόμους απαιτεί ουσιώδη δικαιολόγηση..

"Η Ισμήνη" Η Ισμήνη αποτελεί τον αντιπροσωπευτικό τύπο της γυναίκας, την αδελφή της Αντιγόνης, που μπορεί να της μιλήσει με ειλικρίνεια, αφού εκείνη έχει την ίδια υποχρέωση στον άταφο αδελφό τους. Η Ισμήνη ικετεύει για ήσυχη ζωή, ύστερα από την τρομερή δυστυχία της οικογένειάς τους, και δεν θέλει να ρισκοκινδυνεύσει καθόλου. Έχει ως επιχείρημα πως η γυναίκα δεν μπορεί να τα βάλει με τους άντρες, και πρέπει να υποχωρεί στους πιο δυνατούς. Μέσω της Ισμήνης η Αντιγόνη είναι ύπαρξη αλαζονική και παράτολμη, ώσπου βλέπουμε πως η Ισμήνη η ίδια δεν υποστηρίζει μια αληθινά μετριοπαθή στάση και πως η Αντιγόνη δεν είναι ένοχη για υπεροψία. Η Ισμήνη δεν παρακινείται από αρχές, αλλά από δειλία. Δεν τολμάει να ενωθεί με την Αντιγόνη σ' ένα τόσο μεγάλο κίνδυνο.

"Ο Χορός" Ο Χορός συγκροτείται από ηλικιωμένους Θηβαίους, που ενστικτωδώς υποστηρίζουν την κατεστημένη δύναμη του Κρέοντα. Στο πρώτο τους άσμα εκφράζουν την ανακούφισή τους για την ήττα και τη φυγή των εισβολέων. Έπειτα από μια τέτοια ένταση δεν επιθυμούσαν τίποτε άλλο παρά την ειρήνη και την ησυχία για να ξεχάσουν τον πόλεμο. Έχουν μια μετριοφροσύνη και αίσθηση τιμής, και στην πραγματικότητα είναι αντιπροσωπευτικοί τύποι πολιτών.

"Η άρνηση του Κρέοντα να θάψει τον Πολυνείκη"

Η άρνηση ταφής αποτελεί, φαίνεται, τη λογική συνέπεια μιας αντίληψης, σύμφωνα με την οποία η πόλη απαιτεί από τον πολίτη την ύψιστη νομιμοφροσύνη. Αυτό το συμπέρασμα προκύπτει πολύ εύκολα, εφόσον ο Πολυνείκης είναι αναμφισβήτητα προδότης. Η άρνηση ταφής στον Πολυνείκη είναι διαφορετική από την άρνηση ταφής σε ξένο εχθρό. Η κανονική διαδικασία στη μεταχείριση του Πολυνείκη θα ήταν να επιτραπεί η ταφή του έξω από τα σύνορα της χώρας του. Αυτό δεν το μνημονεύει ο Κρέων. Ή δεν το έχει σκεφτεί ή το σκέφτηκε και το απέρριψε. Η διαταγή του λέει πως το σώμα του πρέπει να μείνει άταφο,

εκεί που βρίσκεται. Σκοπεύει να τιμωρήσει τον νεκρό άνδρα μετά θάνατο, και σε αυτό δεν ακολουθεί κάποιο έθιμο, αλλά τις δικές του θεωρίες. Τέτοια τιμωρία είναι ασυνήθιστη, όχι όμως και μοναδική.

"Ο Κρέων"

Ο Σοφοκλής, αφού μας άφησε ν' ακούσουμε από την Αντιγόνη πως ο Κρέων απαγόρευσε την ταφή του Πολυνείκη, είναι πια ελεύθερος να τον παρουσιάσει σ' ένα φως αμφίβολο, για να τον κάνει πειστικό και να προσδώσει σ' αυτόν τα εξωτερικά γνωρίσματα μιας ευγενικής καταγωγής. Όταν εμφανίζεται για πρώτη φορά, φαίνεται πως είναι ο "καλός" Κρέων.

ΑΜΛΕΤ

ΥΠΟΘΕΣΗ

Κεντρικός χαρακτήρας της ιστορίας είναι ο νεαρός Πρίγκιπας Άμλετ, που έχει το ίδιο όνομα με τον πατέρα του, Βασιλιά της Δανίας, ο οποίος πέθανε απροσδόκητα. Ο θεός του νεαρού Άμλετ, Κλαύδιος, ανεβαίνει στο θρόνο και παντρεύεται τη χήρα του αδερφού του, Γερτρούδη. Ο Άμλετ είναι δυσαρεστημένος από την άνοδο του θείου του στο θρόνο, τον οποίο θεωρεί πολύ κατώτερο και ανάξιο σύγκρισης με τον πατέρα του, και τον εσπευσμένο γάμο της μητέρας του, Γερτρούδης, με τον αδερφό του νεκρού συζύγου της.

Ένα βράδυ, στους νυχτοφύλακες του Κάστρου Έλσινορ εμφανίζεται ένα φάντασμα που μοιάζει στο νεκρό Βασιλιά Άμλετ, εξαφανίζεται όμως πριν ακούσουν το μήνυμα που ήθελε να τους μεταφέρει. Ειδοποιείται ο Πρίγκιπας Άμλετ και το φάντασμα επανεμφανίζεται και του αποκαλύπτει ότι ο πατέρας του δολοφονήθηκε από τον Κλαύδιο και τον διατάζει να πάρει εκδίκηση. Ο Άμλετ σχεδιάζει να αποκαλύψει την ενοχή του Κλαυδίου παριστάνοντας τον τρελό.

Από την τρέλα του Άμλετ έλκεται η προσοχή του Κλαυδίου και της Γερτρούδης, που βάζουν τους Ρόζεγκραντζ και Γκιλντεστερν, παλιούς συμφοιτητές του Άμλετ, να τον παρατηρήσουν για να βρουν την αιτία της τρέλας του. Ο Πολώνιος, βασιλικός σύμβουλος, υποπτεύεται ότι αιτία της τρέλας του Άμλετ είναι η αγάπη του για την Οφηλία, την κόρη του. Ωστόσο, σε μια συνάντησή τους, όπου παρακολουθούνται, ο Άμλετ δε δείχνει να αγαπά την Οφηλία, καθώς της λέει να κλειστεί σε μοναστήρι.

Ο Άμλετ σχεδιάζει να ανεβάσει μια παράσταση που θα παρουσιάζει το φόνο του πατέρα του, σκοπεύοντας να ξεσκεπάσει τον Κλαύδιο. Κατά τη διάρκεια του έργου, ο Κλαύδιος αποχωρεί. Την κίνηση παρατηρεί ο Οράτιος, έμπιστος φίλος του Άμλετ, κι ο Άμλετ αποφασίζει να εκδικηθεί για το θάνατο του πατέρα του. Ετοιμάζεται να σκοτώσει τον Κλαύδιο, αλλά τον βρίσκει να προσεύχεται και σκέφτεται ότι αν τον σκοτώσει εκείνη τη στιγμή, ο Κλαύδιος θα πάει στον Παράδεισο, κάτι που δεν του αξίζει. Ωστόσο, όταν ο Άμλετ φεύγει, ο Κλαύδιος αποκαλύπτει ότι δεν προσευχόταν με πολλή ευλάβεια για κάτι.

Ο Άμλετ πηγαίνει να αντιμετωπίσει τη μητέρα του. Ακούγοντας ένα θόρυβο πίσω από μια κουρτίνα, τείνει το σπαθί του και κατά λάθος

σκοτώνει τον Πολώνιο, που κρυφάκουγε. Φοβούμενος για την ασφάλειά του, ο Κλαύδιος στέλνει στην Αγγλία τον Άμλετ και μαζί τους Ρόζεγκραντζ και Γκιλντεστέρν, με εντολή να τον σκοτώσουν. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ο Άμλετ ανακαλύπτει την δολοπλοκία και οδηγεί στο θάνατο τους δύο επίδοξους δολοφόνους του. Το πλοίο τους πέφτει στα χέρια πειρατών αλλά ο Άμλετ πληρώνοντας λύτρα, τελικά αφήνεται ελεύθερος.

Γεμάτη θλίψη, η Οφηλία τρελαίνεται και πνίγεται σε ένα ποτάμι. Από τη Γαλλία επιστρέφει γεμάτος οργή ο Λαέρτης, γιος του Πολώνιου κι αδερφός της Οφηλίας. Ο Κλαύδιος πείθει το Λαέρτη ότι ο Άμλετ είναι υπεύθυνος για το θάνατο του Πολώνιου και, με την επιστροφή του Άμλετ στη Δανία, στοιχηματίζει ότι ο Άμλετ μπορεί να νικήσει στη μάχη το Λαέρτη. Η μάχη όμως είναι στημένη: το σπαθί του Λαέρτη έχει δηλητήριο, όπως και το κρασί στο ποτήρι του Άμλετ.

Κατά τη διάρκεια της μάχης, η Γερτρούδη πίνει από το δηλητηριασμένο κρασί και πεθαίνει. Ο Λαέρτης καταφέρνει να τραυματίσει τον Άμλετ, αλλά λαβώνεται από τον ίδιο. Προτού ξεψυχήσει, αποκαλύπτει το σχέδιο δολοφονίας του Κλαύδιου εναντίον του Άμλετ. Ο Άμλετ, λίγο πριν αφήσει την τελευταία του πνοή από το δηλητήριο, καταφέρνει να σκοτώσει τον Κλαύδιο. Στη σκηνή καταφθάνει ο Φόρτινμπρας, ένας Νορβηγός φιλόδοξος πρίγκιπας που έρχεται εναντίον της Δανίας με το στρατό του. Ο Οράτιος αφηγείται όσα έχουν συμβεί κι ο Φόρτινμπρας διατάζει να αποδοθούν τιμές στο νεκρό Άμλετ.

Άμλετ είναι ο τίτλος ενός από τα πιο γνωστά και πιο δημοφιλή θεατρικά έργα του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, αλλά και το όνομα του κεντρικού χαρακτήρα του έργου. Ο πλήρης τίτλος του έργου είναι "The Tragicall Historie of Hamlet, Prince of Denmarke" (Η Τραγική Ιστορία του Άμλετ, Πρίγκιπα της Δανιμαρκίας). Η παλαιότερη καταγεγραμμένη παρουσίαση του έργου χρονολογείται τον Ιούλιο του 1202. Το 1603, το έργο παρουσιάστηκε στα Πανεπιστήμια του Κέμπριτζ και της Οξφόρδης.

Στην Ελλάδα, το έργο παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Εθνικό Θέατρο το 1937, σε σκηνοθεσία Δημήτρη Ροντήρη, με Άμλετ τον Αλέξη Μινωτή. Το 1955, το έργο ξαναπαρουσιάστηκε από το Εθνικό Θέατρο, με τον Αλέξη Μινωτή σκηνοθέτη και πρωταγωνιστή. Ο Άμλετ είναι το πιο διάσημο έργο της Αγγλικής γλώσσας. Πιθανώς γράφτηκε το 1601-1602.

Είναι το μεγαλύτερο έργο του και έχει εμπνεύσει πολλούς συγγραφείς. Υπάρχουν φήμες ότι είναι βασισμένος στο μύθο του Άμλετ. Η πρώτη έκδοση του Άμλετ δημοσιεύτηκε το 1603, η δεύτερη έγινε το 1604. Συγκρίνοντας τις δύο εκδόσεις θα βρείτε μια αξιόλογη βελτίωση στο χειρισμό της γλώσσας, με μεγαλύτερο φιλοσοφικό βάθος και μια θαυμάσια εικόνα. Η Τρίτη έκδοση είναι το 1623. Το έργο έμεινε στην ιστορία με την φράση «to be or not to be?» δηλαδή «να ζει κανείς ή να μην ζει;».

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ

Οι πηγές των ιστοριών του είναι πολύ διαφορετικές: ιστορία, μυθολογία, θεατρική λογοτεχνία, θρύλοι. Σχεδόν όλα τα έργα του είναι γραμμένα σε ελεύθερους στίχους και σε πρόζα. Δεν είναι χωρισμένα σε πράξεις αλλά σε πολυάριθμα επεισόδια, τα οποία δεν τηρούν τις ενότητες του χρόνου και του τόπου.

Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΜΛΕΤ

Το δραματικό θέμα το οποίο πηγάζει από τη δολοφονία του πατέρα του Άμλετ είναι το γεγονός που αποτελεί την αφορμή για αυτά που θα ακολουθήσουν. Έτσι, ο αδικημένος γιος και διάδοχος του θρόνου αισθάνεται το καθήκον και κυριεύεται από το πάθος να τιμωρήσει τον δολοφόνο του πατέρα του Κλαύδιο καθώς επίσης και ο ίδιος ο Κλαύδιος θέλει να προλάβει την εκδίκηση του Άμλετ. Αυτός ο άτυπος αγώνας μπορεί να καταλήξει στη τιμωρία του δράστη ή στον θάνατο του Άμλετ οι οποίες είναι ικανές να γεννήσουν μια μεγάλη δραματική συγκίνηση. Το μίσος παίζει καθοριστικό ρόλο στην πλοκή του δράματος καθώς με βάση αυτού και άλλων αθέμιτων μέσων δρουν οι ήρωες. Τα περισσότερα πρόσωπα τα οποία παίρνουν μέρος στο δράμα βλέπουμε ότι έχουν στήσει μία άτυπη πλεκτάνη η οποία στηρίζεται στη παρακολούθηση του Άμλετ. Σε αυτή παίρνουν μέρος ο πατέρας της αγαπημένης του Άμλετ, Πολώνιος αλλά και φίλοι του Άμλετ. Είναι γεγονός πως στο ποίημα περιπλέκονται διάφορα περιστατικά τα οποία προκύπτουν από παράγοντες όπως η τύχη, που πηγάζει από τη τυχαία

πλεκτάνη που στήθηκε κατά του Άμλετ, η αγάπη, που στηρίζεται στην υπερπροστατευτική συμπεριφορά της Γερτρούδης απέναντι στον γιο της Άμλετ, γεγονός που υποδηλώνει πως μία μάνα θέλει πάντα το καλό του παιδιού της. Επίσης προκύπτουν και περιστατικά που αποτελούν επακόλουθα της αρχικής αιτίας της ιστορίας όπως το μίσος του Άμλετ για τον θείο του Κλαύδιο.

Η κυριαρχία του ατομικισμού και ο παραλογισμός που διακατέχει τους ήρωες του κειμένου ξεσκεπάζουν πτυχές της συνείδησης που οι ήρωες του έργου δε πίστευαν ότι μπορούν να έχουν οι οποίες προκύπτουν από τα βαθύτερα πάθη στα οποία βασανίζεται η καρδιά. Από τη μία πλευρά η ηθική εξαθλείωση όπως στη περίπτωση της Γερτρούδης με όλο το ψεύτικο σκηνικό που προβάλλει η κοινωνία και από την άλλη η λάμψη της αλήθειας και του δικαίου στη περίπτωση του Άμλετ να ξεσκεπάσει τον θείο του Κλαύδιο.

Ο Shakespeare έδωσε στον Άμλετ χαρακτηριστικά, όπως η μεγαλοψυχία και η ανώτερη σκέψη όμως ο Άμλετ γυρίζοντας στη πατρίδα του συνάντησε μια ανεξέλεκτη κατάσταση στην οποία η πραγματική βαρβαρότητα που διακρίνει τη κοινωνία σκεπάζεται κάτω από το φαινομενικό πολιτισμό, όπου ο ηθικός και ο πνευματικός βίος έχουν νοθευτεί. Αλλά το πιο σημαντικό από όλα αποτελεί ο χαμός του πατέρα του και το γεγονός ότι πια δε μπορεί να βρει παρηγοριά στη μητέρα του την οποία δε βρίσκει λόγο να τη σέβεται πλέον. Το φοβερό χάσμα, το οποίο άνοιξε και χωρίζει τον Άμλετ από την οικογένεια του και από τη κοινωνία, η απομόνωση του, φανερώνεται με δραματική μορφή σε αυτή τη σκηνή όπου όλος ο κόσμος πανηγυρίζει για τον παράνομο γάμο του Κλαυδίου και της Γερτρούδης για την οποία ο Άμλετ πιστεύει πως και εκείνη ήταν συμμέτοχος στη δολοφονία του πατέρα του. Όμως, η λύπη και η αγανάκτηση βράζει στη ψυχή του στενοχωρημένου Άμλετ. Η φοβερή κατάπτωση της μητέρας του καθώς όχι μόνο σκότωσε τα τρυφερότερα και ιερότερα αισθήματά του, αλλά του παρουσιάζεται ως η πηγή της αρρωστημένης ηθικής που πλήττει τη κοινωνία. Η λύπη του, η απογοήτευση, η απελπισία, δεν στηρίζεται στη κακή οικογενειακή κατάσταση την οποία αντιμετωπίζει. Αλλά αυτό που τον λυπεί είναι η ελεεινή πραγματικότητα η οποία οδηγεί στο κακό.

Το μεγάλο κακούργημα που έχει επινοηθεί από τον Κλαύδιο και ενεργηθεί με αυτό τον υποχθόνιο τρόπο έρχεται με την εμφάνιση του πνεύματος του πατέρα του Άμλετ ο οποίος συχνά βρίσκεται σε εσωτερική

επικοινωνία με τον πατέρα του. Έτσι με αυτόν τον τρόπο του αποκαλύπτεται ότι ο πατέρας του δολοφονήθηκε από τον θείο του. Όλα συνέβησαν σε μία περίοδο στην οποία ο Άμλετ ήταν αποφασισμένος να βάλει τέλος στη ζωή του μη μπορώντας να υποστεί περισσότερο αυτή την οικτρή κατάσταση της κοινωνίας. Όμως ο πατέρας του τον συμβουλεύει να στραφεί ενάντια στον θείο του, κάτι το οποίο ο ίδιος δείχνει να το φοβάται καθώς φοβάται μήπως τον σκοτώσουν. Παρ'όλα αυτά ο Άμλετ με μια ανώτερη σκέψη που τον διακατέχει οργανώνει ένα σχέδιο αποκάλυψης και εξόντωσης του Κλαύδιου. Κατά την εξέλιξη του σχεδίου ο Άμλετ είχε την ευκαιρία να σκοτώσει τον Κλαύδιο, όμως η αμφιβολία και η αναποφασιστικότητα του τον εμπόδισαν να διαπράξει αυτό το έγκλημα. Όμως σκότωσε τον Πολώνιο και τον Γκλίντεστεν όπου αυτό το γεγονός απέφερε το θάνατο της αγαπημένης του Άμλετ, Οφιλίας καθώς αργότερα και της Γερτρούδης. Όλα αυτά τα γεγονότα αποτελούν τη δικαίωση για τον Άμλετ καθώς όλοι όσοι ήθελαν το κακό του βρήκαν μεγάλη τιμωρία. Όμως από την άλλη πλευρά και ο ίδιος ο Άμλετ βρήκε τραγικό θάνατο από το φαρμακερό σπαθί του Λαέρτη παρόλο που κατάφερε να σκοτώσει τον Κλαύδιο.

Διαβάζοντας τον Βασιλιά Ληρ.

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα/σκέψη που σας έρχεται στο μυαλό;

Ο Σαίξπηρ διατυπώνει με διαύγεια το αιώνιο και αιματηρό παιχνίδι για δύναμη και εξουσία το οποίο «σκιάζει τις σελίδες της ιστορίας των λαών με ασίγαστη δίψα και απaráμιλλη σφοδρότητα αλλάζοντας ονόματα και προσωπεία». Μέσα από τον Βασιλιά

Ληρ μπορούμε να καταλάβουμε πού μπορεί να φτάσει ο άνθρωπος προκειμένου να επιβάλλει την δύναμη και την εξουσία του. Βέβαια αυτό διαφθείρει τον άνθρωπο και τον μετατρέπει σε ένα τέρας αλαζονείας και σκληρότητας. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι ο Ληρ αποκληρώνει την κόρη του και εξορίζει τον έμπιστό του, Δούκα Κέντ, ο οποίος αντιπροσωπεύει την εντιμότητα και την ηθικότητα.

Επίσης, μετά την ανάγνωση της υπόθεσης της τραγωδίας, συμπεραίνουμε ότι ο βασιλιάς μόνο φαινομενικά είναι γεμάτος αυτοπεποίθηση και σιγουριά ωστόσο κρύβει μεγάλη ανασφάλεια και αυτό αποδεικνύεται όταν ζητά από τις κόρες του να δηλώσουν το μέγεθος της αγάπης τους. Αφού διώκεται και εξορίζεται από τη Γονερίλη και τη Ρεγάνη, ο Λήρ αλλάζει ριζικά και από ένας μεγάλος και δυνατός βασιλιάς μετατρέπεται σε έναν τρελό, περιφρονημένο και αδύναμο γέρο. Με αυτόν τον τρόπο θίγεται ο εγωισμός του. Επομένως, η μεγαλύτερη τιμωρία που αναγκάζεται να υποστεί ο Ληρ είναι η συνειδητοποίηση των σφαλμάτων του και ο θάνατος της πολυαγαπημένης του κόρης. Κατά συνέπεια φτάνει στην αυτογνωσία, αποκτώντας την συμπάθεια των θεατών.

Η τραγωδία πραγματεύεται την κρίση ενός ολόκληρου κόσμου: ηθική, κοινωνική, πολιτική, ιδεολογική και τον ανθρώπινο σπαραγμό για αυτή την κρίση. Ο ίδιος ο Βασιλιάς Ληρ εκπροσωπεί και βιώνει τη σήψη αυτού του κόσμου στο σώμα, την ψυχή και το νου του και γίνεται μάρτυράς της. Αυτή η σήψη πραγματοποιείται στο πρόσωπο του βασιλιά Ληρ κλιμακωτά: Πρώτα επιτυγχάνεται η πνευματική σήψη καθώς επιλέγει να μοιράσει το βασίλειό του βασιζόμενος στα ψεύτικα γλυκόλογα των δύο θυγατέρων του, αποκληρώνει την κόρη του και τον Δούκα που αμφισβήτησαν την απόφασή του και στο τέλος διώχεται από τις άλλοτε αγαπημένες κόρες του που τις είχε προικοδοτήσει τόσο γενναιόδωρα. Στη συνέχεια ακολουθεί η σωματική αλλά και η διανοητική σήψη αφού καταντάει να είναι πλέον ένας αδύναμος και

ταλαιπωρημένος τρελός. Νιώθει τύψεις για όσα έκανε, βασανίζεται και μετανιώνει πικρά ώσπου φτάνει να γίνει μάρτυρας αυτής της «αποσύνθεσης» βλέποντας να χάνεται στα χέρια του η ίδια του η κόρη.

Ο Βασιλιάς Ληρ συμβολίζει την απελευθέρωση του πνεύματος από την μεσαιωνική σκέψη και τον συντηρητισμό. Μέσα από τον Σαίξπηρ βλέπουμε πως το πνεύμα των ανθρώπων αρχίζει να γίνεται πιο φιλελεύθερο, δημιουργικό και ερευνητικό για την τότε εποχή και τοποθετεί τον άνθρωπο, και όχι τον θεό, στο κέντρο του κόσμου. Ο Ληρ πρεσβεύει τον χαρακτηριστικό άνθρωπο της εποχής που πιστεύει στις σωματικές και πνευματικές του δυνάμεις.

Κάθαρση

Ο Ληρ πληρώνει ακριβά τις πράξεις του και αρχίζουν να τον εγκαταλείπουν όλοι εκτός από τον Δούκα του Κεντ και την κόρη του Κορδέλια, μεταβάλλεται η ψυχοσύνθεση του και από έναν αδυσώπητο και σκληρό βασιλιά και πατέρα που επιδιώκει την αποκλειστικότητα από τις κόρες του και μετατρέπεται σε έναν αδύναμο και μετανιωμένο χαρακτήρα. Ο ντροπιαστικός θάνατος της Γονερίλης και της Ρεγάνης είναι απόρροια της άσχημης συμπεριφοράς απέναντι στον πατέρα τους, ενώ ο λυτρωτικός θάνατος της Κορδέλιας την εξυψώνει στα μάτια των θεατών. Αυτά είναι τα σημεία στα οποία συντελείται η κάθαρση, δηλαδή η λύτρωση και ο εξαγνισμός της ψυχής των θεατών. Έτσι οι τελευταίοι νιώθουν ικανοποιημένοι και πως έχει αποδοθεί δικαιοσύνη.

Διάκριση καλού και κακού.

Σε όλες τις τραγωδίες του Σαίξπηρ, κυριαρχεί τόσο η έννοια του καλού, όσο και του κακού. Ο συγγραφέας φαίνεται να δείχνει μια ιδιαίτερη προτίμηση στον τονισμό της έννοιας του καλού, αλλά πιστεύει πως είναι δύο έννοιες που πρέπει να υπάρχουν και να λειτουργούν συμπληρωματικά σε κάθε τραγικό έργο του. Έχει διατυπώσει την άποψη ότι ένα κακό γεγονός έπεται ενός καλού. Βασιζόμενος σε αυτές τις απόψεις έγραψε τον Βασιλιά Ληρ όπου η διακύμανση και η εναλλαγή

των εννοιών του καλού και του κακού είναι ιδιαίτερος εμφανείς. Η 'αστραπιαία' μετάβαση του ίδιου του Λήρ μέσα σε λίγες μόνο μέρες από τον αστείρευτο εγωισμό στην ωριμότητα, τη γνώση και την αγάπη είναι δείγμα αυτής της εναλλαγής.

ΜΑΚΒΕΘ

Ανάλυση Χαρακτήρων

Ο Μάκβεθ ή Μακμπέθ είναι ο βασικός χαρακτήρας του ομώνυμου έργου και κατά πολλούς ενσαρκώνει το απόλυτο κακό αποτελώντας τον πιο σκοτεινό και αδίστακτο χαρακτήρα του Σαίξπηρ. Ο ίδιος παρουσιάζεται ως ικανός πολεμιστής αλλά πολύ φιλόδοξος και αλαζόνας. Η παρέμβαση των τριών μαγισσών στη ζωή του, είναι ίσως μικρής σημασίας, εξυπηρετώντας περισσότερο την οικονομία του έργου, καθώς η άσβεστη δίψα του Μάκβεθ για εξουσία θα ήταν αδύνατο να μην εκδηλωθεί. Το πρόσωπο που φαίνεται να συντέλεσε καθοριστικά στις πράξεις του Μάκβεθ, είναι η σύζυγός του, Λαίδη Μάκβεθ. Είναι ξεκάθαρο ότι ο Μάκβεθ έχει απόλυτη επίγνωση των πράξεών του και δεν διστάζει να σκοτώσει για να κερδίσει αλλά και στη συνέχεια για να διατηρήσει την εξουσία καθώς επίσης και να ενοχοποιήσει τους αθώους και ανυποψίαστους φρουρούς. Αν και η υπέρτατη φιλοδοξία του ήταν να γίνει βασιλιάς της Σκωτίας, Ο Μάκβεθ φαίνεται να μην ικανοποιείται πραγματικά όταν το καταφέρνει. Έχει τύψεις για τα εγκλήματα που έχει διαπράξει, παρ'όλα αυτά δεν μπορεί να ξεφύγει από τον ίδιο του τον εαυτό και από τις ανασφάλειες που του δημιουργεί το γεγονός ότι δεν ήταν ο νόμιμος διάδοχος του βασιλιά Ντάνκαν και κατά συνέπεια, δεν είχε την αγάπη και τον σεβασμό των υπηκόων του. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Μάκβεθ χαρακτηρίζεται από έντονη αποφασιστικότητα και οξυδέρκεια, όμως ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιεί αυτά τα στοιχεία, τον καθιστά αν μη τι άλλο, στιγνό εγκληματία και αμετανόητο δολοφόνο. Προφανώς πληρώνει το ηθικό τίμημα των πράξεών του, αλλά παραμένει αμετακίνητος στη στάση του μέχρι το τραγικό του τέλος, το οποίο επιφέρει και την λύτρωση των θεατών αφού μόνο τότε ο Μάκβεθ τιμωρείται πραγματικά για τα αποτρόπαια εγκλήματά του. Πιστεύεται ότι πίσω από τον τοιχοδιώκτη και αδίστακτο Μάκβεθ κρύβονται ευαίσθησιες και ένα βαθιά ανασφαλές και δυστυχημένο άτομο, παρ'όλα αυτά, δεν παύει να είναι ένας <<κατά συρροή>> δολοφόνος ο οποίος έχει σχεδιάσει εκ των προτέρων κάθε του κίνηση προκειμένου να ικανοποιήσει τις προσωπικές του φιλοδοξίες σε βάρος των θυμάτων του αλλά και ολόκληρου του βασιλείου. Στην αρχή του έργου ο στρατηγός Μάκβεθ εμφανίζεται με μια υπέρμετρη φιλοδοξία και

αποφασιστικότητα και είναι έτοιμος να κάνει τα πάντα για την εξουσία . Στο τέλος του έργου παρουσιάζεται δειλός και φοβισμένος διοτι έχει πλέον καταλάβει μέσα του οτι θα πληρώσει για όλα τα εγκλήματα τα οποία διέπραξε.

Λαίδη Μάκβεθ: Η Λαίδη Μάκβεθ είναι η σύζυγος του Μάκβεθ και εξίσου φιλόδοξη με αυτόν. Αν και δεν είχε η ίδια τη σύλληψη του σχεδίου, εγκρίνει την ιδέα του συζύγου της και βοηθά στην εκτέλεσή της. Είναι αδίστακτη και φαίνεται να υποκινεί τα εγκληματικά σχέδια του Μάκβεθ. Ο Σ. Φρόντ αναφέρει εκείνη και τον σύζυγό της ως δύο μέρη του ίδιο εγκεφάλου. Βιώνει πολύ πιο έντονα τα συναισθήματα από τον Μάκβεθ, γεγονός που υποδηλώνει τη γυναικεία φύση της και αναδεικνύεται από τον τραγικό της θάνατο ο οποίος έρχεται να δώσει τέλος στο μαρτύριο της ζωής της καθώς βασανίζεται από έντονες τύψεις και ενοχές για τα εγκλήματα τα οποία έχει διαπράξει. Οι ψυχολογικές μεταπτώσεις της Λαίδης Μάκβεθ παρουσιάζονται πολύ πιο έντονες από του Μάκβεθ. Αρχικά είναι αποφασισμένη και ίσως ακόμη πιο αδίστακτη και φιλόδοξη από τον συζυγό της αλλά στη συνέχεια φαίνεται να έχει μεγαλύτερη επίγνωση του κακού που έχει προκαλέσει και αυτό επηρεάζει την ψυχολογική και πνευματική της κατάσταση, γεγονός που τελικά την οδηγεί στην αυτοκτονία.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5^η

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ – ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΑΣ

- Η παρουσία των νεκρών στους ζωντανούς και ο ρόλος τους στην εξέλιξη των γεγονότων
- Τα θέματα της ‘ύβρεως’ – (τίσις) δίκης – κάθαρσης
- Ανθρώπινα πάθη και αρετές (φιλαυτία – φιλοδοξία – εγωισμός vs αρετή – αγάπη – αίσθημα του δικαίου)
- Ο ρόλος της μοίρας – της θεικής βούλησης ή των σκοτεινών δυνάμεων (Μάγισσες, Ερινύες)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΕΞΟΥΣΙΑ – ΦΙΛΟΔΟΞΙΑ – ΕΓΩΙΣΜΟΣ

Στα έργα που μελετήσαμε είναι διάχυτη η έννοια της εξουσίας και συνδέεται άρρηκτα με τις έννοιες φιλοδοξία και εγωισμός. Συγκεκριμένα, στο έργο « Αγαμέμνων» ο πρωταγωνιστής παρουσιάζεται υπερόπτης και υπερφίαλος. Στην Τροία δεν σεβάσθηκε τους βωμούς και τους ναούς των θεών και η επιστροφή του χαρακτηρίζεται από την υπερηφάνεια που νιώθει και ο ίδιος για τη νίκη του. Στη συνέχεια η Κλυταιμνήστρα τον υποδέχεται έχοντας σκοπό να ενισχύσει αυτή τη φιλαυτία του γι’ αυτό και του στρώνει κόκκινο χαλί. Ο Αγαμέμνονας διαπράττει την ‘ύβριν’ και η Κλυταιμνήστρα προχωρά στην ολοκλήρωση του σχεδίου της. Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί ότι κοινό θέμα είναι το πάθος για εξουσία και δύναμη το οποίο συναντάται και στους ήρωες του Σαίξπηρ. Την ίδια φιλαυτία και τον ίδιο εγωισμό νιώθει ο Βασιλιάς Λήρ όταν επιθυμεί με κάθε τρόπο να εξασφαλίσει με λόγια την αγάπη των θυγατέρων του. Τον ίδιο πόθο νιώθει και ο Μάκβεθ και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που οδηγείται σε συνεχόμενες δολοφονίες. Σε όλα τα έργα επιτυγχάνεται η «κάθαρσις» μέσω του θανάτου των τραγικών ηρώων. Επιπλέον σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των υποθέσεων των έργων διαδραματίζουν οι θεοί στο αρχαίο δράμα (ο Απόλλωνας παρακινεί τον Ορέστη στην

μητροκτονία, ο Οιδίποδας είναι έρμαιο της μοίρας και της κατάρας που υπάρχει στον 'οίκο' του.) Στα έργα του Σαίξπηρ συναντήσαμε τις μάγισσες στον Μάκβεθ, η παρουσία των οποίων σηματοδοτεί την 'έναρξη' του πάθους του ίδιου του Μάκβεθ και της Λαίδης Μάκβεθ. Η ζωή και ο θάνατος, όπως είναι φυσικό, είναι θέματα κοινά για τους αρχαίους ποιητές αλλά και για τον μεταγενέστερο τους Σαίξπηρ. Άμεσα συνδεδεμένα με τις αγωνίες των θεατών της εκάστοτε εποχής, εναλλάσσονται στην πλοκή των έργων τους. Οι νεκροί δεν είναι 'άψυχοι', αλλά αντίθετα παρατηρούμε ότι έχουν λόγο στα δρώμενα των ζωντανών. Ενδεικτικά η διαπίστωση αυτή έγκειται στα εξής σημεία

1)Ο Αγαμέμνονας 'περιμένει' την δικαίωση από το υιό του, ακόμα και αν αυτό συνεπάγεται την μητροκτονία εκ μέρους του.

2)Ο Βασιλιάς Άμλετ εμφανίζεται ως φάντασμα στον υιό του, για να αποκαλύψει την αλήθεια σχετικά με τον δολοφόνο του και να αποκατασταθεί έτσι η τιμή του.

3)Η Αντιγόνη ζητά να θάψει τον νεκρό της αδελφό καθώς πιστεύει στη σπουδαιότητα των άγραφων θεϊκών νόμων και επιδιώκει να είναι πιστή απέναντι σ'αυτούς αψηφώντας κάθε κίνδυνο, έτοιμη να πληρώσει οποιοδήποτε τίμημα. Επιπροσθέτως μας κάνει σίγουρα εντύπωση η ομοιότητα στον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται κάποιοι από τους ήρωες που μελετήσαμε. Ενδεικτικά,

- Ο Άμλετ και ο Ορέστης εξαναγκάζονται να διαπράξουν εγκλήματα 'χρέους' και εμφανίζονται αναποφάσιστοι, αναλαμβάνοντας όμως τελικά πλήρως την ευθύνη των πράξεών τους.
- Η Λαίδη Μάκβεθ και η Ηλέκτρα παίζουν σημαντικό ρόλο, η καθεμία για τους δικούς της λόγους στη διάπραξη των εγκλημάτων.
- Η Αντιγόνη και η Κορδέλια μας εμπνέουν τις ίδιες αρετές της απάθειας για το 'εγώ' και του αλτρουισμού. Αντιπροσωπεύουν την αλήθεια και την ουσιαστική ταπείνωση, αφού δεν διστάζουν να υποστούν τις βαρύτερες προσωπικές συνέπειες των πράξεών τους για την υπεράσπιση των πιστεύω τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. Κώστας Μπαλάσκας, Μετάφραση-Εισαγωγή-Σχόλια Κώστας Τοπούζης, Αισχύλος Αγαμέμνων, Εκδόσεις Επικαιρότητα
2. Ερρ. Χατζηανέστης, Αισχύλος Χοηφόροι – Ευμενίδες, Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος
3. C.M. Bowra, Οι τραγωδίες του Σοφοκλή, Αντιγόνη, Οιδίππου Τύραννος, Μετ. Αικ. Τσοτάκου – Καρβέλη, Εκδόσεις Κώδικας
4. Τίνα Κροντήρη, Ο Σαίξπηρ, Η Αναγέννηση κι εμείς, University Studio Press
5. Stagman M., Το αρχαίο ελληνικό μυστικό του Σαίξπηρ, Ιούνιος 2000, Εκδόσεις Γεωργιάδης
6. Louis B. Wright, Ο Σαίξπηρ και η εποχή του, Μετάφραση Αλέξανδρος Κοτζιάς, Εκδόσεις Ηριδανός
7. Μάκβεθ, Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, Σύγχρονο Θέατρο Αθήνας
8. Σοφοκλέους τραγωδίες, Αντιγόνη Φιλοκτήτης, Β΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ
9. <http://www.playshakespeare.com>
10. <http://www.online-literature.com/shakespeare/>
11. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Α Γενικού Λυκείου – Γενικής Παιδείας): Ηλεκτρονικό Βιβλίο - <http://ebooks.edu.gr/>
12. Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου - Οπτικοακουστικό υλικό, <http://www.nt-archive.gr/>
13. Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος - <http://www.ntng.gr/>